

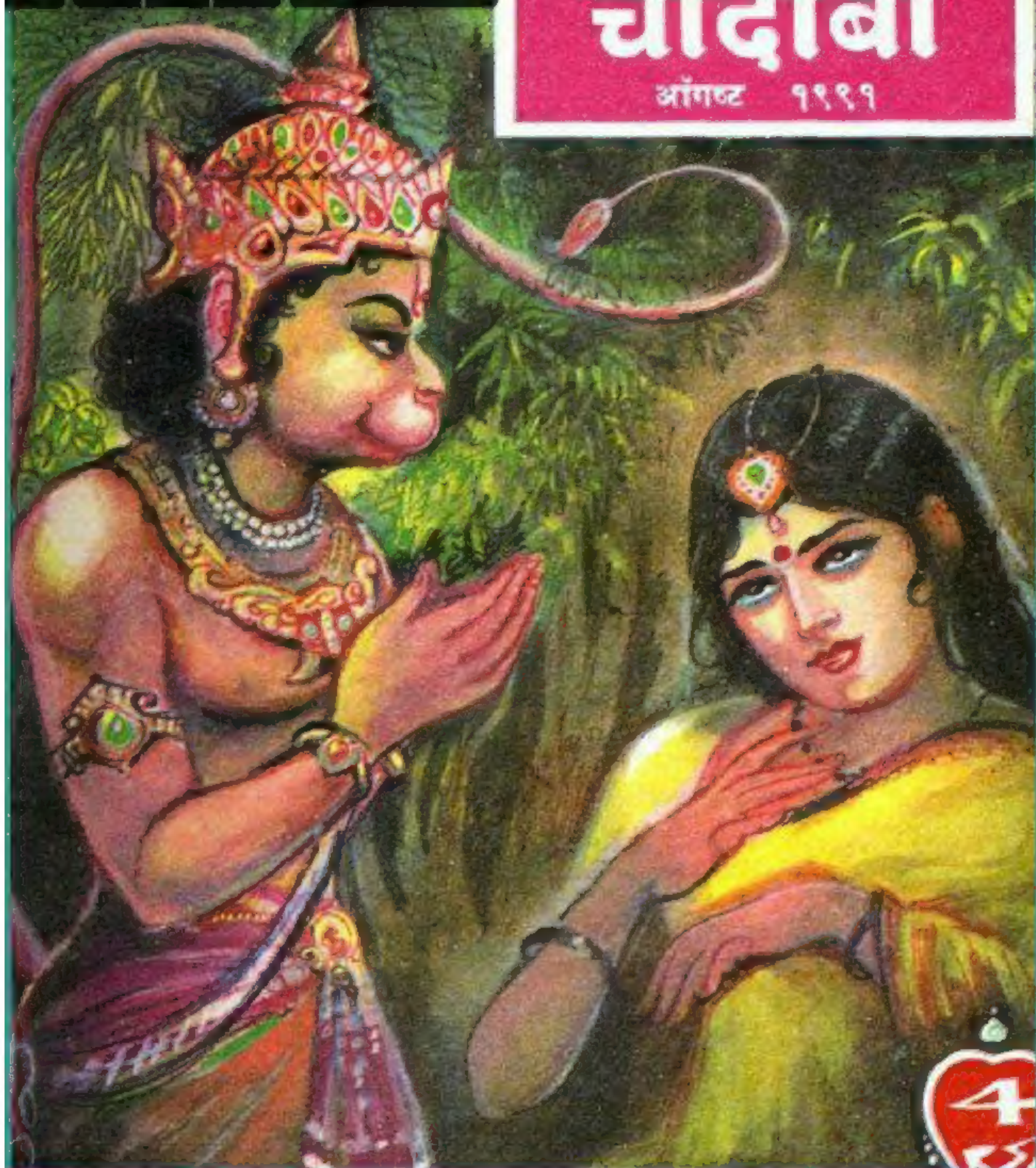

/ 68

चांदोबा

ऑगस्ट १९९१

SUPER CHAMPS COLLECTION SCHEMES

FREE

स्पोर्टस्वर स्टिकर्स

तुम्हारे गमक! तुम्हारे खाने! 24 स्टिकर्स! एकत्र करा. महान फ्रीडम बॅरिअर विजय, आता आने कुठ! नवेली 25 संश्लेषण कंपनी 'सुपरचॅम्प' फॅक उत्पादने आहे तुम्हाला प्रिय लॅम्पबुले पण स्टिकर, इमारत-म, इवॉन लॅम्पबुले, स्टॅमि ट्राक अन् इतरही अनेक. सर्व तुमची जवळपास!

एक 5 मिनिटर्स जमवा. नि काळ पळव. एक अष्टम सुपरचॅम्प आत्म्या लुकावा मिश्रित. एवढे पळे. तर तुम्ही विनामुल्य आगोळा रेबाडकारी डझनभर खिचडी बरबाद करू शकता. (स्पर्शित प्रत्येक सुपरचॅम्प फॅमली)

तुम्हाला का! तुम्हाला सुपरचॅम्प संग्रह आनंद होऊ लागे!

आव्ह-गोड

Hajmola
CANDY

सुपरचॅम्प संग्रह संपूर्ण करणेसाठी 1990 जाणवा

विश्व - वार्ता

बंगला-देशची महिला प्रधान मंत्री

देशाच्या प्रधान मंत्री बनल्या. सतत बोल वेळा प्रधान मंत्री बनलेल्या इंदिरा गांधी १९७७ च्या निवडणुकीत पराभूत झाल्या; पण दोन वर्षांनंतर झालेल्या निवडणुकीत त्या जिंकल्या. १९८४ मध्ये एका दुष्ट बंक्क्याच्याने गोळ्या झाडून त्यांना ठार मारले. तोपर्यंत त्यांनी देशाचे उत्कृष्ट नेतृत्व केले.

आता बंगला देशची ही एक महिला मंत्री झाली आहे. आतापर्यंत या उपखंडात तीन महिला प्रधान मंत्री झाल्या.

१९९० मध्ये श्रीलंकेच्या प्रधान मंत्री बनलेल्या श्रीमती सिरिमावो बंडारनायके या जगातील पहिल्या महिला प्रधान मंत्री होत. यापूर्वी एक वर्ष त्यांचे पति इल्हमू आर्. सी. बंडारनायके यांचा खून केला गेला. आपल्या नवव्याच्या पश्चात् अधिकार ग्रहण करणाऱ्या श्रीमती सिरिमावोंनी १७ वर्षे शासनाची सूत्रे सांभाळली.

१९९६ मध्ये भारताचे प्रधान मंत्री लाख बहादुर शास्त्री यांचा अचानक देहान्त झाल्यावर त्यांच्या मंत्री मंडळातील श्रीमती इंदिरा गांधी लोकसभेच्या काँग्रेस पार्टीच्या प्रमुख झाल्या. त्यानंतर त्या आपल्या

श्रीमती इंदिरा गांधींच्या शासन-काळातच पुनं पाकिस्तान 'बंगला देश' नावाने स्वतंत्र झाला. या प्रयत्नात भारताने योग्य ते सहकार्य दिले.

पाकिस्तानात वृद्धीकर अली भुट्टो पहिले प्रधान मंत्री बनले. अध्यक्ष यासाखान जेव्हा देश सोडून पळाले तेव्हा भुट्टो अध्यक्ष बनले. पण पाच वर्षांच्या अवधीतच त्यांना अध्यक्ष-पद सोडावं लागलं. न्याय-निवाडा झाल्यावर त्यांना फासावर लटकवे लागले. यानंतर त्यांची भूलशी बेनजीर भुट्टो हिने राजनैतिक क्षेत्रात परावर्ण केले. १९८५ मध्ये झालेल्या निवडणुकीत बेनजीरच्या नेतृत्वाखालील पीपल्स पार्टी अधिकारावर आली, आणि ती पाकिस्तानची प्रधान मंत्री झाली. पण

१९९० मध्ये घेतलेल्या निवडणुकीत पीपल्स पार्टीचा पराभव झाला.

बंगला देशाचे पहिले प्रधानमंत्री शेख मुजीबुर रहमान १९७५ मध्ये देशाचे अध्यक्ष झाले. पण सहा महिन्यातच त्यांचा बघ करण्यात आला. यानंतर देशात अनेक उलथापालथी झाल्या. अखेर एका धडा-मोडीत जनरल इश्राद बंगला देशाचे अध्यक्ष बनले. इश्राद यांनी सत्त बघाठ वर्षे निवडणुका घेण्याची टाळाटळा केली. शेवटी अखेर इश्राद यांनी राजिनामा दिला आणि निवडणुका घेण्याची व्यवस्था केली. तेव्हा या निवडणुकीत बेगम खलिदा जिया यांच्या

नेतृत्वाखालील नॅशनल पार्टीने सर्वात अधिक जागा पटकावल्या. ५ एप्रिल रोजी बंगला देशाचे पार्लमेंट 'जातीय संसद' स्थापन झाले आणि बेगम खलिदा जिया या प्रधानमंत्री बनल्या.

बीजारच्या ब्रह्मदेशात ही शेखा वर्षी झालेल्या निवडणुकीत अपुने तय मिळालेली महिला प्रधानमंत्री बनण्याची शक्यता आहे. तैषीस नेरा ऑगस्तान याचा खून झाल्यावर भारतात शिकलेल्या त्याच्या मुलीच्या पार्टीने अभूतपूर्व यश संपादन केले. पण ब्रह्मदेशाच्या अध्यक्षांनी अजून तिला प्रधानमंत्री बनण्याची संधि दिलेली नाही.

न्यायाधीषाची जबाबदारी

कोणे एके काळी सहारनपुरे मध्ये व्याज-बट्ट्याचा बंद करणारा एक व्यापारी रहात बसे. त्याच नाव होतं भीमसिंह. सोहनेने त्याच्याकडून एक हजार बसण्याचं कर्ज घेतलं होतं, नि एक वर्षांनंतर तो रक्कम परत करायला आला. भीमसिंहाने पैसे परत घेतले नाहीत. म्हणाला—“तू व्याजच देत रहा, मला मुद्दल बाता नकोय।”

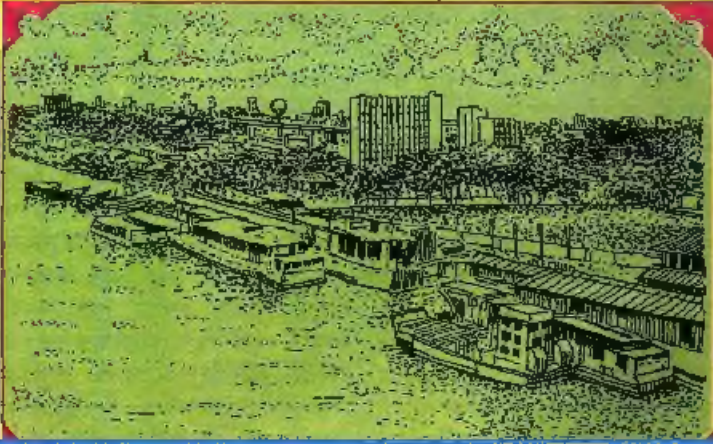
फार आवश्यकता होती म्हणून सोहनेने माहीरी दराने कर्ज घेतले होते. दीड हजार बसण्या देऊन बाता सगळं कर्ज फिटणार होतं. केवळ व्याजच देत राहिला तर मर्यादित दर वर्षी पाचशे बसण्या घ्यायला लागणार होत्या. सोहने कमळ चावरला आणि सर्व कर्ज सव्याज घेण्याबाबत त्याने भीमसिंहला विनंती केली.

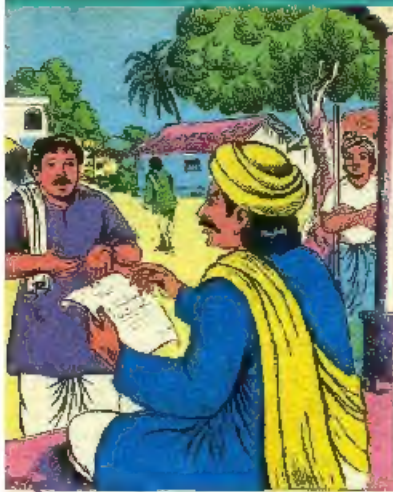
यावर भीमसिंह म्हणाला—“आपण जे कागदपत्र लिहिजे आहेत, त्यात बस

ठरतंय की तू मला दर वर्षी पाचशे बसण्या व्याजापोटी द्यायच्या! त्यात कर्ज फेडण्याबाबत काही उल्लेख नाही, म्हणून ते मला परत घेता येणार नाही. तू ठरल्याप्रमाणे फक्त व्याज देत रहा.

सोहनेला वाढलं आपली फसगत झाली. त्याचे विचार केला—यातून माफकी सुटका व्हायची असली तर ती फक्त न्यायाधीषच करू शकेल.

दोघे न्यायाधीषाकडे गेले. कागदपत्र दाखून न्यायाधीष म्हणाला—“यात लिहिलं आहे की सोहने तावाच्या व्यक्तीने भीमसिंहाकडून एक हजार बसण्याचं कर्ज घेतलं आहे. नि या रकमेवर तो दर वर्षी पाचशे बसण्या व्याज देत राहील. कर्ज चुकवण्याबाबत यात काही लिहिलं नाही. म्हणून तू कर्ज फेडण्याची आवश्यकता नाही. तू ताबडतोब भीमसिंहाला व्याजाच्या

पाचवे अशफर्षी डेऊन टाक. नाही तर तुला आमरण तुझ्यात रहावं लागेल?"

नाइलावाने सोहनेने भीमसिंहाला पाचवे अशफर्षी दिल्या आणि तिथेच तो रडू लागला. भीमसिंह आपले पैसे घेऊन गेल्यावर स्वाध्यायीस सोहनेने हातून करू लागला—“भीमसिंह फार बोकेबाज आहे. अशा लोकांशी व्यवहार करताना फार सावध राहिल पाहिजे. जे काही झालं ते सारं आता विसरून जा. भीमसिंहापासून आपला वचन करण्यासाठी मी तुला एक उपाय सांगतो. माझ्या सांगण्यानुसार करशील तर गेलेल्या पाचवे अशफर्षी-शिवाय एक अशफर्षी ही तुला अधिक गावी

लागणार नाही. तू आतां आपलं नाव सोहने ऐवजी सावध ठेव. मी एक दस्तावेज बनवून देतो. भीमसिंहाला त्याच दायर्ष्य सोहनेने, सावधने नाही. ठीक आहे न? अशा रीतीने तू या संकटातून मुक्त होशील.”

सोहनेने मोठ्या आनंदाने दस्तावेज तयार केला नि तो आपल्या घरी आला. एक वर्षांतर भीमसिंह स्वतःच वचून करण्यासाठी सोहनेकडे आला तेव्हा तो म्हणाला—“मी सावध आहे. आज्ञासह तू सोहनेला काय ते विचार.” असं म्हणत त्याने आपला दस्तावेज भीमसिंहाला दाखवला.

भीमसिंहाने ताडलं की ही सर्व सोहनेची बुद्धि नाही.

यानंतर काही दिवसांनी एक श्रीमंत माणूस सोहनेचा पत्ता काढीत त्याच्या घरी आला नि म्हणाला—“वा बरात राहुबाबा सोहने नावाच्या माणसाला एक लाख अशफर्षी देण्याची माझी जबाबदारी आहे. मोठ्या संकटातून माझ्या वडिलांचे प्राण वाचवण्याचे काम सोहनेच्या वडिलांनी केले होते. म्हणून माझ्या वडिलांची त्यांना एक लाख अशफर्षी देण्याची इच्छा होती. हजेरे दिवस मी पैशांच्या संगीत होतो. त्यामुळे ही रक्कम देऊ शकलो नाही. माझ्या वडिलांची अपुरी इच्छा पूर्ण करण्याचा शुभ मुहूर्त आज आला आहे.

आपले अनर्क्षित माग्य आपून सोहनेला फार आनंद झाला. नि त्याने भीमसिंहाला आपणच सोहने असल्याचे सांगितले.

तो श्रीमंत माणूस म्हणाला—“तूच सोहने यावर मी कसा विश्वास ठेवू? गावातल्या कोणी प्रतिष्ठित माणसाने तूच सोहने असल्याचे सांगले!”

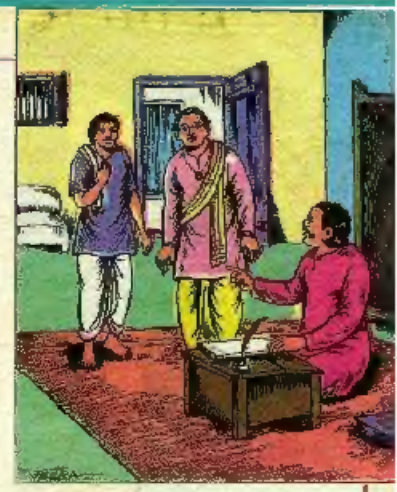
गावातील बऱ्या लोकांत सर्वांत बऱ्या म्हणजे भीमसिंह! भीमंत नि सोहने दोघे ही भीमसिंहाकडे आले.

भीमसिंह सोहनेला म्हणाला—“तू तर आपलं नाव बदललं! पण तुझ्या जुन्या कर्जांची जबाबदारी तुझीच ना?”

हे ऐकून सोहने विचारात पडला. भीमसिंहाचं म्हणणं मानलं नाही तर हाती येऊन घेतलेल्या एक लाख अशफर्षी गमावणार होता तो. मानलं तर एक लाख हाती येतील, पण मग भीमसिंहाला दर वर्षी पाचवे अशफर्षी द्याव्या लागणार!

मात काही धोका असावा असं सोहनेला जरा हो वाटलं नाही. म्हणून भीमसिंहाच्या सुचनेनुसार त्याने आपण सोहने असल्याचे लिहून दिले. झालं! एक लाख अशफर्षी मिळवून दूरच राहिलं, भीमसिंह आज्ञाच्या पैशांचा रोज तगादा करू लागला.

निरुपायास्तव सोहने पुन्हा त्यामागीशा-कडे आला नि झालेली सर्व मोष्ट त्याला

सांगितली. त्यामागीश रावाने म्हणाला—“एकदा फसल्यावर ही तू पुन्हा माफिल राहिलास! तू असा का नाही विचार केलास की आपले पैसे वसूल करण्यासाठी भीमसिंह काही हो करू शकतो. एकदम कोणी येऊन एक लाख अशफर्षी देण्याची मोष्ट करू लागला, तर तू त्याच्यावर विश्वास कसा ठेवलास?”

“दुसरे इतून पुढे मी सावध राहीन. पण बाता आपण द्या वाचवा.” सोहनेने त्यामागीशाला प्रार्थना केली.

त्यामागीशाने सावधतेन भीमसिंहाला बोलवून विचारलं—“हा सोहने तुला दर वर्षी द्याव्या पाचवे अशफर्षी देत नाही न?

मी माला तुहंगात डांबून ठेवतो. कोणी चांगला जागीन दिल्याशिवाय याची तुहंगातून सुटका नाही।”

मीमसिहाला मोठा आनंद झाला. ताबडतोब सोहनच्या घरी जाऊन त्याच्या बायको व मुलांना त्याने धमकी दिली—“घर किंवा शेेत विकून मातं बायिक ध्याज चुकतं करप्याचं करारपत्र लिहून द्या. नाहीतर सोहन आता मरेपर्यंत तुहंगातच राहणार।”

तोपर्यंत न्यायाधीशाकडून संकेत मिळाल्यामुळे सोहनची बायको जरा ही घाबरली नाही. तिने मीमसिहाला सांगितलं—“नाही तरी नवरा घरात असून काय उपयोग? इकडून तिकडून कजे काडून

आमच्या गळ्याला कास लावतो! जे आमच्या भाग्यात असेल ते होईल. राहू या त्याला तुहंगातच.”

असं किती दिवस चालेल याचा विचार करून भीमसिंह पण गप्प बसला. पण एक आठवड्या भरात सोहन तुहंगातून परतं आला. त्याचं अरुं शाळं—त्या देशाचा राजा आणि राणी बरीच वर्षे संवति नसल्यामुळे कुली होते. आता त्यांना एक मुलगा झाला! या जानंदात्रीत्यर्थ तुहंगातील किरकोळ अपराध्यांना मुक्त करण्यात आले होते.

भीमसिंह लगेच सोहनकडे आला नि म्हणाला—“तू तुहंगातून सुटलास, मला फार ज्ञानंद झाला. आता माझी व्याजाची रक्कम देऊन टाक.”

“तुझं व्वाज दिलं नाही या अपराधानंदल तर मी तुहंगवास भोवला! आता मी तुझं काही देणं लागत नाही. समजलं?” सोहनने आपली कर्जातून सुटका करून घेतली.

भीमसिंह पुन्हा न्यायाधीशाकडे गेला तेव्हा न्यायाधीश म्हणाला—“सोहन म्हणतो ते नरोवरच तर आहे।”

काही दिवसां मंतर भीमसिंहाने एक नवी कुक्ति योजली. आता एक सभ्य माणूस सोहनकडे आला नि त्याला एक पत्र दाखवलं. पत्रात लिहिलं होतं की सोहन

त्या माणसाच्या बोटखतो आणि एक विश्वास ठेवण्यायोग्य माणूस असल्यामुळे त्याला नोकरी आपला हरकत नाही.

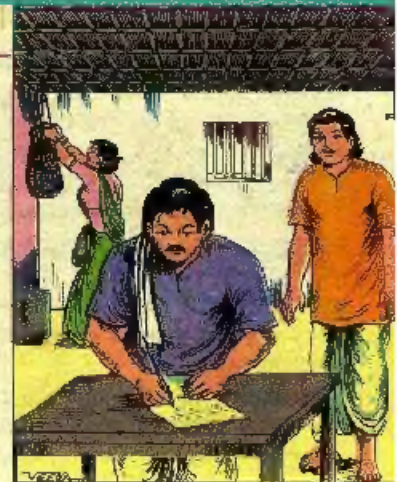
हा माणूस येऊन सांगू लागला—“हुजूर, आपण माझ्यावर कृपा करावी. बरेच दिवस मला कोठे ही नोकरी मिळत नाही. न्यायाधीश आपले चांगले भिव आहेत ना? आणि सावर स्वाक्षरी केली तर या पत्राच्या साह्याने न्यायाधीशाकडून मला चांगली नोकरी मिळेल.”

सोहनला वाटलं—सही करायला काही हरकत नाही. त्याने पत्रावर स्वाक्षरी करून टाकली. पण यात ही एक डाव होता. त्या पत्रातील सर्व मजकूर अदृश्य झाला. सोहनची सही तेवढी शिल्लक राहिली.

भीमसिंहाने स्वाक्षरीच्या वर मजकूर लिहिला की सोहनला दहा हजार अशफर्मा कर्ज मिळालं आणि दर वर्षी एक हजार अशफर्मा तो परत देईल. आणि हा कागद घेऊन तो न्यायाधीशाकडे गेला.

पत्र पाहून न्यायाधीशाने भीमसिंहाला रवाना केले. सोहनलाकला कोलवून विचारले—“अबून तुझं डोंकं ताल्ल्यावर नाही आलं वाटतं! तू पत्रावर सही का केलीस बरे?”

रडत सोहन सांडू लागला—“मी सही तर एका शिफारसपत्रावर केली.”

न्यायाधीशाच्या दफ्तरात आलं की जाडूच्या शईचा उपयोग करून भीमसिंहाने सोहनला धोक्यात बाणलेलं आहे. तो सोहनला म्हणाला—“मूर्खी, घोकेनाज कोक रोष अधिक हुजूर होत चालले आहेत, पण तुझ्या बुद्धीत मात्र काही फरक पडला नाही. आता तुला वाचवणं मला शक्य नाही!”

“महाराज, माझ्या सारख्या अडाणी नि लाचार माणसांना अपराध्यांच्या लावडीतून सोडवण्यासाठीच तर आपण आहात ना?” सोहनने प्रश्न केला.

यावर न्यायाधीशाचा पारा अधिक बदला नि तो म्हणाला—“एकदा वाचवलं,

दुसऱ्यांदा वाचवले! प्रत्येक वेळेला वाचवणं मला कसं जमेल? एकदा विव्नातभात झाल्यावर, तुमच्या सारख्या लोकांनी अधिक सावध रहायला नको का? नाही तर भोगा आपल्या चुकीची फळ!"

"महाराज, आपण मला वाचवू नका, पण मला एक शंका आहे. आपण रागवू नका. माझ्यासारख्या बदाम्यांचे संरक्षण करणं हे नसें आपलं कर्तव्य आहे, संसभ अपराध बाबतच हे हो आपलं कर्तव्य नाही का?" सोहनने विचारले.

आपला राग आवरीत न्यायाधीशाने विचारले— "दोन मध्ये काय फरक आहे?"

"संपूर्ण फरक आहे! माझ्यासारख्या भोळ्या नि मद्यणी पाणसाला कोणी धोका दिला तर ती माझी चूक आहे, कबूल! गुन्हे धांवण्याचा आपण प्रयत्न करताहात, तर गुन्हेगार आपली तबीन मलुप्त्या बोजतो आहे. गुन्हेगारांनी गुन्हे करू नयेत म्हणून आपण आपल्या हुशारीचा उपयोग का करीत नाही? अपराध्यांच्या बुद्धीची स्पर्धा करून त्यांना अपराधापासून परावृत्त

करण्याचं काम आपण का करीत नाही? मग सामान्य माणूस काय करू शकणार?" सोहनने धार्मिक प्रश्न ठाकला.

हे ऐकून आपली काय चूक आहे ते न्यायाधीशाच्या कक्षात आले. त्याने दुसऱ्या दिवशी जाहीर केले— "कडे देशांनी आपल्या मनाला वेईल तशी करारपत्रे करू नयेत. जे दस्तावेज आपल्या समोर लिहिले जातील, येथून पुढे तेच मान्य होतील."

चार दिवसांनी श्रीमसिंह न्यायाधीशाला भेटला नि सोहनच्या कर्जाबाबत पृच्छा केली. तीका नजरेने त्याच्याकडे पाहत न्यायाधीश म्हणाला— "सोहन किती गैरेवाला आहे, त्याची संपत्ति किती आहे हे तबीना माहीत आहे. अशा माणसाला माझीदार नसताना तू दहा हजारोंचं कर्ज दिलस हा तुझा मूर्खपणा आहे. तू जाहेस एक धोक्याच, तुझी बुद्धिमत्ता सर्व जण जाणतात. तू आता बाळू खान इमून!"

बाबंतर सोहन सारख्या गरीबांना सतत न्यायाधीशाच्या घराची पायरी चढण्याचे प्रसंग कारच कधी येऊ लागले.

[४]

[अपूर्वे सगीर नावाच्या मुलाचा हाकूचा तडाख्यातून वाचवले. त्याच्याच सल्ल्याने समोरचे हैनिकांच्या मधतीने ती संपूर्ण टोळी पकडून घिरी. राजाने त्या तबीना मूल्युबंद सुनावला. आपल्या बुद्ध्याबद्धत पन्नासाप झालेल्या हाकूंना क्षम करानी म्हणून अपूर्वेने समोरचे राजावर विगली केली. पण राजा ते मानायला तयार होईना... आता पुढे बाबत.]

ज्या कारामुहात हाकूंना बांबून ठेवले बाजूचा डाकू दयनीय आवाजात बोलला. होते, तेथे अंधार वाटत जाळला त्याचे बोलणे ऐकून सरदार भैरवमल आणि भयानक शांतताही पसरली. एक भुरगुरला— "का रे, इतके भिन्ना बागू-डाकू कण्हत कण्हत दुसऱ्याला विचार लावला— "काय रे, तुला काय वाटतं? "भिन्ने, भिन्ने! आपण भिन्ने नाही राजा आपल्याला माफी वेईल?" तर काय? आजपर्यंत आपण केलेली "काही ईश्वरी कृपा झाली, तर गोष्ट कामं काय वाढसाची कामं होती? निराळी, पण मला नाही वाटत की निःशस्त्र वाटसरुंना लुटणं, असहाय्य पोर आपली मरणापासून सुटका होईल!" तो उबलून नेणं, दुर्बल-कमजोर लोकांना

"बाबोबा"

भित्ती दाखवून, धडकावून त्यांना लुटणं-मररणं, ही सारी कामं काय धाडसी म्हणण्यासारखी आहेत आपल्याला? कोणी घाम गाळून, ऐनवे कसून मिळवलेल्या पैशांवर आपण आजवर जैन करत आलो-ही गोष्ट आपल्याला लाजिरवाणी नव्हे? आम्हाला हा मित्रपणा कोणी शिकवला? तूच, तूच ना? आता ते सर्व विसरलास काय?" त्या चोरांनी सर्वांनी एकदमच 'काव-काव' करायला सुद्वात केली.

त्यांना घाबला योग्य जेथे जतर आता भैरवमल जवळ नव्हते, तो आपला गमच वसून राहिला.

अचानक पुन्हा चोरांना अपूर्वना तो पहिलाच सधुर आपण ऐकू येऊ लागला-
"अरे तुम्ही सर्वजण खान पोरानाखे काय बोलता आहात? सर्व जबाबदारी भैरवमलवर का दकलत आहात? तुम्ही सर्वांनी अगदी जाणून बुजून अपराध केलेले आहोत. माता दसःला निर्वोध समजून अशी आत्मवेचना नका करू. आपण केलेल्या अपराधांची आपापली जबाबदारी तुम्हाला शानायलाच हवी. तेव्हा तुम्ही सर्वच शिरोस पाच आहात."

अपूर्वच्या या बोलण्यावर कोणीही तोंड उघडले नाही.

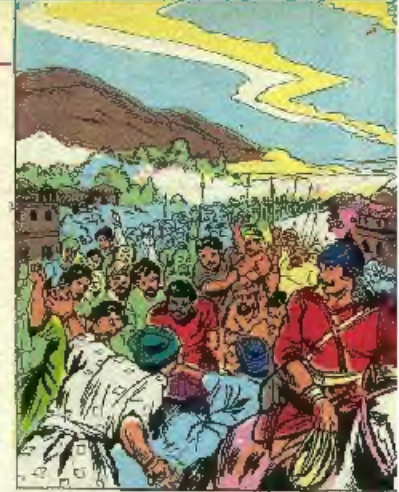
श्रीधरा वेळाने अपूर्वच्या शब्दांच्या टोळाने फुलत भैरवमल म्हणाला-"देवा, तू खरोखरच आम्हाला वाचवू शकशील काय? या कारागृहाचे शिपाई तर म्हणत आहेत की येत्या दशमीला आम्हाला फाशी दिले जाणार आहे!"

"तुम्ही सर्वजण मनातलं सर्व विसरून एकाच चित्ताने देवाची प्रार्थना करा. अस्सा माणसांचं नेहमी अलंघ होत असतं!" अपूर्वने आश्वासन दिले.

सर्व जनता आज खूष होती. 'आपणा-वर मुलूम करणाऱ्या डाकूंना उद्या खूणें-दयापूर्वी फाशी दिले जाणार!' अशे घोषणा झालेली होती.

पहाटेच राजधानीतले लोक वयल्याची जमले. काहीजण कारागृहापासून वयल्यानी बाणा-या रस्त्यावर शीन्ही बाजूने रांगा करून उभे राहिले. कोतवाल एका घोड्यावर बसून पुढे जात होता, आणि त्याच्या मागून शिपाई हात बांधलेल्या डाकूंना वयल्यानाकडे वेळून जात होते. त्यांच्या मागे थ पुढे ही काही सशस्त्र शिपाई चालत होते. रस्त्याच्या बाजूला उभे अज्ञाना-वापकी एक भाई अचानक रांग मोडून डाकूंच्या समोर येत ओरडू लागली-"बरमाच! दूर देवाहून येणाऱ्या माझ्या नवऱ्यावर तुम्ही हल्ला केलात. त्याचे निडरपणे आपल्या लाठीने पिडून तुम्हाला पळवून जावज. भिने लोक तुम्ही, सर्वजण... पाय लावून पळून गेलात. पण शेवटी भिने भागुबाई, मागनं परत येऊन पाडीत भोसकून माझ्या नवऱ्याला मारलं तुम्ही! कष्ट करून त्याने जमवलेलं सारं धन पळवून नेलं! भिने, नालायक आहात तुम्ही!..." तिने भैरवमलला जोरात धप्पड मारली अन् ती ओकसाबोशी रडू लागली.

तिचे बोलणे ऐकून इतर जाणतं चकाळली. अन् त्या चोरांना मारण्यासाठी ती पुढे येऊ लागली. एकूण परिस्थिती बकाव होणारच पाहून कोतवाल स्वरतः घोडा फिरवून तेथे येऊन लोकांना म्हणू

लागला-"तुमचं दुःख बी समजू शकतो. तुमचा रागही कळतो मला! पण आता तुम्ही एक गोष्ट विसरत आहात. आपल्या साऱ्या पापांचं फळ भोगायला हे लोक वयस्तंभाकडेच जालले आहेत. असा अवस्थेत आपला मूढ उगावण्यासाठी आता तुमचं हे पुढे सरसावणं वरं नव्हे. थोडा धीर घरा, यांना आता भगवान माफ करणार नाहीये!"

इतक्यात आपले हात आकाशाकडे वचकाकून भरल्या गळ्याने भैरवमल त्या बाईला उद्देशून बोलू लागला-"माई, मी महापापी आहे, मात जराही शंका नाही. केवळ तुझ्या नवऱ्यालाच नव्हे, तर अनंन

ममामिनीच्या मुलांला, पित्याला मारून मी मोठ्या पापाचा घनो बनलो आहे. तुम्ही सर्वांनी मला माफ करायचं ठरवलेच, तरी परमेश्वर आता मला नवकोच माफ करणार नाही, ही गोष्ट खरीच. मरून मी बाता नरकाचाच धनी होणार!" त्याच्या बानाजात आता रुबालीचे दुःख व परधाताप भरलेला होता.

त्याच्या बोलण्यामुळे लोक सान्त् झाले. त्याला खपद मारणारी ती स्त्रीही एक दीर्घ उसासा सोडून पांत झाली.

भैरवमलकडे बळून कोतवाल म्हणाला- "तुम्ही लोक आता पस्तावत आहात, पण तुमचे अपराध तर अक्षम्य असे आहेत. ज्या

समोरला तुम्ही माकड टाकायला निघाला होतात, त्यानेच राजाकडे तुमच्यासाठी माफीची विनंती केली, पण त्याला यश जाळं नाही. तुम्ही लोक कबलपिडी आहात. समोरची विनंती रत्नाने मानली नाही."

भैरवमल घोबर म्हणाला- "जाम्हीही लाचार जाहोत. बी पापीच आहे. मला चिंता भिळायलाच हवी. पण या विषयाच्या माझ्या साथीदारांच्या पावांनाही बीच कारण वाहे ना? कृपा करून त्यांना सोडून द्या. त्यांना मिळणाऱ्या छत्रं शिखा एकवटून मला जितका जात येता येईल तितका द्या. त्या सर्वांच्या वाट्याची शिखा मलाच भिळायला हवी!"

यावर हसून कोतवाल बोलू लागला- "राजाचा न्याय बदलणं आमच्या कोणाच्याच हाती नाही. निर्णयाबाबत फेरविचार करायची वेळही टळून गेली आहे. तुम्हाला जमीन जाणा दाखवणं दया क्षम्य नाही. आता तुम्हा सर्वांचा काही बदण्यावाचून अन्य मार्ग नाही."

सर्वजण नवस्थानी पोचले. ठाकू संख्येने अवजबवळ बीस एक होते. त्यांना रातीच्या एका उंचवट्यावर उभे करण्यात आले. काहींची सयारी पाडून होती. कोतवालाने काही देवाच्याला विचारले- "तयारी पुरी झाली की नाही तुम्ही?"

"होय हुजूर, सर्व तयारी झाली आहे." तो मारेकरी उत्तरला.

"सर्वात माफी भैरवमलला काही दिले जाईल, अन् मागोमाग बाकी सर्वांना." कोतवालाने जाहीर केले.

दोन घिपाई पुढे होऊन भैरवमलला काहीच्या उत्सावर घेऊन गेले.

"भैरव! तुम्ही काय जेवटकी प्रार्थना असेल, ती करून घ्या!" कोतवाल बोलला.

हात जोडून भैरवमल बोलू लागला- "माझ्यामुळे न्यांना न्यांना जाल झाला, त्या सर्वांची बी कत्ता लागत आहे. माझी सारी प्राप् माफ करून माझ रक्षण करावं अशी मी त्या परमेश्वराची प्रार्थना करत आहे."

मारेकऱ्याने फुडे होऊन भैरवमलच्या गळघात दोरीचा फस कडकवला.

मातीच्या उंचवट्यामाली उभे असलेले सर्वजण कात्ता श्वास रोखून समोरचे दृश्य पाहू लागले.

कोतवाल मारेकऱ्याला म्हणाला- "मी आता दहा बंक मोफीन बी 'दहा' म्हटल्याबरोबर दोरी मोडून फास आवळ."

"जो हुजूर!" मारेकरी उत्तरला.

कोतवाल हळू हळू आकडे मोजू लागला- एक, दोन, तीन,....

जगा झालेल्या जीवांच्या मनात एकाच वेळी, मोति, उत्सुकता, वेचनी मरून बाली होती. कुरप उभयत होता अन् त्याचे पहिले फिरण काहीच्या स्तंभावर पडत होते. काहींचा मजबूत दोर ठेळ लावल्यासारखा चमकत होता!

"बळ!" कोतवालाचा आवाज गंभीर होता. स्तंभाकडून अन्ध डाकू रडू लागले. "बळा!" शांततेचा भंग करत कोतवाल ओरडला.

मारेकऱ्याने ताबडतोब दोर ओढला. भैरवमलने शरीर ताबडतोब लटकवला हवे होते, पण असे झाले नाही! इतकेच म्हणे, तर वरच्या बाजूची दोरी जराशी काचली गेली होती!

पुन्हा एक नवीन दोर आणण्यात आला. पण काय आश्चर्य! दोरी पुन्हा काचली.

हा चमत्कार पाहून तिथले सर्वजण धक्क झाले! कोणाच्या तोंडून शब्द फुटेना! थोड्या वेळाने कोतवाल म्हणाला-

“कुठल्याचा अमानवीय शक्तीनेच हे घडत असावं असें वाटतंय. आपल्याला तांबडेलीच राजेसाहेबांना ही खबर पोचवायला हवी. मी स्वतःच जाऊन त्यांच्याशी बोलून येतो. तोपर्यंत तुम्ही आगळी एक मजा दोर तयार ठेवा, अन् माझी वाट पहा.” कोतवाल थोड्यावर स्वार होऊन तेवून निघून गेला.

थोड्या वेळाने राजा, मंत्री व सेनापती या तिघांना बरोबर घेऊन कोतवाल परत

आला. राजाने स्वतः काशीची दोरी नीट तपासून पाहिली. नंतर पुन्हा मारेकऱ्याने फास घेरवमळण्या गळघात घातला.

पूर्वीप्रमाणे बाकचे नीघत कोतवालाने 'बहा' म्हटल्यानरोबर मारेकऱ्याने पुन्हा दोरी आवळली. पण 'फट्ट' असा आवाज होऊन दोरी तुटली!

ही विचित्र घटना तीनदा घडलेली पाहून जनता भयाने व आश्चर्याने ओरडली-
“अरे काय चमत्कार हा!”

राजा बरा वेळ गप्प राहिला अन् कोणे हलकत म्हणाला-“काही कारण नसतानाच चांगली मजबूत दोरी तीन वेळा का बर तुटली असेल? नक्कीच काही रहस्याच कारण असलं पाहिजे माझ्याभागे! या खुनी डाकूना माफ करायची सभोरने विनंती केली. तेव्हा मी म्हटलं होत की देवाच्या मनात असेल तर त्यानेच काही चमत्कार करून वाचवावं यांना! ती चमत्कार माझ्या डोळ्यांसमोरच भडका आहे. जाणू या घेरवमळला सोडून द्या. केवळ त्यालाच नव्हे, तर त्याच्या सान्या साथीदारांनाही सोडून द्या. पण त्यांनी आपल्या देखरेखी-साली राहून आपलं नवं जीवन सुरू करावं!”

तोपर्यंत सर्व जमलेल्या मनातही ही सावना बर करून गेली की पदचारापाने

पोळणाऱ्या या बाबूंना स्वतः परमेश्वरानेच समा केली बघावी. म्हणूनच तर तीनदा दोर तुटला! त्यामुळे राजाने जेव्हा त्यांना माफी दिली तेव्हा सारी जत्राही आनन्दाने घोषणा देऊ लागली.

विवाद्यांनी सर्व बोरांच्या हातापायातल्या साखळ्या काढून घेऊन त्यांना मुक्त केले. नैरवमल व साधीदार सर्वजण डोळ्यात आनन्दाश्रू घेऊन राजाजवळ गेले आणि त्यांनी मोठ्या अवतीने व कृतज्ञतेने राजाच्या पायांना हात लावून त्याला नमस्कार केला.

“तुम्ही लोक आपली ही कुडकता त्या कथनाभय परमेश्वराला दाखवा. त्यानेच आपली शास्ती दाखवून तुमचे प्राण वाचवले आहेत. तुम्ही वाता तुमचे पुढचे आयुष्य पवित्र मार्गाने ग्वातीत करा, बसबास परमेश्वराच्या कृपेने आपले भावी जीवन सुवाद्य. भावी इतकीच इच्छा आहे की देवाला न आवडेल असे कुठळंही काम घाबुडे करू नका.” अशा प्रकारे सर्वांना

आतिथीदि घेऊन राजाने त्यांना सद्बर्तनाचा उपदेश केला.

आनन्दाने जनतेनेही आरोळ्या दिल्या—
“महाराजांचा जय वासो! कथनाभय परमेश्वराचा जय असो.”

जंगलात एकास्तसत असलेल्या अपूर्वला नमस्कार करून समोरने विचारले—“हा कमत्कार आपण कसा करे दालवला?”

बावर मरपणे हसत अपूर्व म्हणाला—
“मी जेव्हा लूप गतीने वावतो, तेव्हा एका अवस्थेत मी अदृश्य होतो. जेव्हा कोतवाल ‘माच’ म्हणजे, तेव्हा मी केगाने पडून फासावळ पोचत असे. केगामुळे मी अदृश्य होत असे. कोतवालाने ‘बहा’ म्हणताच मी तलवारीने दोर कापत असे. अन् पुन्हा त्याच केगाने आपल्या नाभी निघून जात असे. अशा प्रकारे मी त्या सर्वांना वाचवू शकलो. ते मरता मरता आपले वाचू मला फार आनन्द वाटतो समोर!”

(पुढे चालू)

गुरु-दक्षिणा

दृढनिश्चयी राजा विक्रम पुन्हा जाडाजवळ आला, जाडावरून प्रेत पतारवून त्याने आपल्या खाद्यावर डाकले आणि मुकाटघाने तो ममशाचाकडे चालू लागला. तेव्हा घेतात वास करणारा वेताळ म्हणाला—“राजा, तू कुणाच्या तरी द्वेषापोटी वा कुणाचा मूड घेण्यासाठी हे सर्व कष्ट ठपसत आहेस, की पारचे पुतरे काही कारण आहे मला माहीत नाही. बरेच लोक सूड घेण्याच्या भावनेने हड्डाने संघीची वाट पहात राहतात आणि मग अपयशाच्या भीतीमुळे बमत्कारिकपणे वागतात. जदाहरणार्थ मी तुला यज्ञकर्म नावाच्या मुनीची गोष्ट सांगतो. ती तू लक्षपूर्वक ऐक. यामुळे तुला थोडा श्रम-परिहार ही होईल.” असे म्हणून वेताळ राजाला यज्ञकर्मची गोष्ट सांगू लागला.

हिमगिरी राज्याचा राजा होता वीरसेन. त्याला एकुलता एक मुलगा होता विजयवर्धन.

आपल्या मुलाला सर्व विद्या-पारंगत बन-विण्यासाठी एकाच योग्य गुरूचा शोध वीरसेन मंडूकला एवढ्यात राजाला शांतिबनात गुरुकुल खालविणाऱ्या व तपस्व्या करणाऱ्या यज्ञकर्म नावाच्या एका मुनीबाबत माहिती मिळाली

एके दिवशी आपल्या मुलाला घेऊन वीरसेन यज्ञकर्माच्या आश्रमात पोचला नि त्याला म्हणाला-“तुम्हाला कोण देवाचा राजा आहे. हा माझा मुलगा विजयवर्धन माझ्या पत्न्यात हाच देवाचा राजा होणार. याला विद्यासंपन्न वनविष्णाची सुवर्ण-संधि मी आपणास देऊ इच्छितो. आता ह्याच पुढे जबाबदारी आपणावर!”

यज्ञकर्मने आपली भूमिका सांगितली-
“राजा, विद्याध्ययन करण्यासाठी आलेला राजपुत्र कसचा कोणा मजुराचा सामान्य मुलगा दोघे ही मला सारखेच म्हणून राजमुलाला निर्या शिकवणे ही मला सुवर्ण संधि नाही नि भजून मी आपल्या मुलाला आपला शिष्य म्हणून स्वीकारलं ही नाही”

“स्वतः, राजाने घेऊन काही मागणी केली तर आपण नाही म्हणणार नाही जसा विप्रवासाने मी आपणाशी बोललो.” राजा विप्रवासाने म्हणाला.

“सर्वीचं मूल करण्याची जबाबदारी आपल्या शिरावर आहे. आपण असं कट्टीकरणे बोलणं आपल्याला झोभत नाही” यज्ञकर्म निभयपणं बोलून गंला वीरसेनला क्षुब्ध राग आला तो मुनीला म्हणाला-“तुमच्याशी वादविवाद करण्याची माझी इच्छा नाही आपण मला एवढा सांगा की माझ्या मुलाला आपण आपला शिष्य घेतवणार की नाही?”

अमळ विचार करून यज्ञकर्मने उत्तर दिले-“मी खुबकुळा विद्याबाल करायचं मी स्वीकार करतो!”

यज्ञकर्माच्या बोलण्याने वीरसेनचा अहंकार छिन्न होला गंला तरी पण आपला क्रोध बाहेर न दाखवता त्याने मुलाला गुरुगृही सोडलं नि तो राजधानीला परतला

त्याच दिवसापासून विजयवर्धनने विद्याध्ययन सुरू झाले. गुरूच्या देखरेखी-खाली विजयवर्धन जेव्हा सोळा वर्षांचा झाला, तेव्हा सर्व वेद-वेदांग व शास्त्रांमध्ये तो प्रवीण झाला विविध विद्या व कलांमध्ये तो चांगलाच पारंगत झाला.

एक दिवशी यज्ञकर्मने आपल्या राज-कुमार शिष्याला जवळ बोळवून सांगितलं-“शिष्योत्तमा, आज तुझा अध्ययन संपलं! तुम्हा राज्याभिषेक झाल्यावर आदर्श राजा अतो कीर्ति संपादन कर माझे जनक आशीर्वाद!”

गुरूच्या पायांवर मस्तक ठेवून विजय-वर्धनने आपले मनोगत सांगितले-“गुरुवर, आपणास काही गुरू-दक्षिणा द्यावं जशी माझी इच्छा आहे”

स्मित हास्य करीत यज्ञकर्म म्हणाला “बटा विजय, तुम्हासारख्या शिष्योत्तमाचा गुरू बत्तल ही सौख्या सतोषाची गोष्ट आहे मला तुझ्याकडून कोणत्याही प्रकारची गुरू-दक्षिणा नको.”

तरी पण विजयवर्धनने आपलेच म्हणजे जोराचं मांडलं-“गुरुजी, माझ्या समा-धानासाठी काही तरी मागणी आपण करावीच!”

विजयवर्धनच्या सत्तातील जवळ समजून यज्ञकर्म म्हणाला-“चिरंजीव, तुम्हा संतोषासाठी मी गुरुदक्षिणा मागेन पण

ती आता नाही मला जेव्हा आवश्यकता असेल तेव्हा मी ती मागून घेईन”

विजयवर्धनने गुरूच्या पायांवर मस्तक ठेवले नि तो राजधानीकडे निघाला. सर्व विद्या व कलांमध्ये पारंगत झालेल्या आपल्या मुलाला पाहून राजा वीरसेनला क्षुब्ध झालाच वाटला. आता त्याच्या मनात एक विचार झाला. गुरुकुलात पाहिल्यांदा आपण प्रवेश केला, त्यावेळी यज्ञकर्मने आपल्याशी अनादराने जे बोलणे केले त्याचा सुट उगवला पाहिजे.

दुसऱ्या दिवशी वीरसेनने आपल्या काही सैनिकांना बोळवून आज्ञा दिली-“तुम्ही लोक यज्ञकर्माच्या आश्रमात जा आणि त्याला सांगा की जोपर्यंत तो मला शरण

येत नाही, तोपर्यंत मी त्याला सांठवणे जीवण जगू देणार नाही जर तो हे मानायला तयार नसेल तर पुन्ही त्याच्या आश्रमाला जाण लावून द्यां.”

सैनिक यज्ञकर्त्याच्या आग्रहात पोचले, आणि राजाचा निरोप जशाचा तसा त्यांनी मनीला कळवलेला ते सर्व ऐकून यज्ञकर्ते जरा ही विचलित झाला नाही तो म्हणाला— “त्या दुरहंकारी राजाची मी बुद्धिच काही मावणार नाही.”

राजाच्या आज्ञेनुसार शिपायांनी बांध-माळा आव लावून दिली आणि राजाच्या जे बडबडे ते सर्व येऊन सांगितले.

एक आठवड्यानंतर आता तरी यज्ञकर्ते आपली माफी मागेल अशा अपेक्षेने राजा

बीरसेन स्वतःच दाखवात येऊन दाखल झाला.

त्या वेळी यज्ञकर्ते एका सावासाळी बसलेला दिसला. मुनीजवळ जाऊन राजा म्हणाला—“माझा बनावट केवामुळे आता मुद्रवापाशी रहायला झोपडी ही नाही, मला सावासाळी बसला आहेच. निदान माला तसे मला छरणे ये.”

मागे यज्ञकर्ते निवेदन केले—“राजा, हा माझा बहंकार नाही जात्यगौरव आहे. तू मोठा दुरहंकारी आहेस तू पर हे पुढा वितरलास मी मी रात्रपुढाला विचारान करणारा घुस आहे.”

राजाचा क्रोध असावर झाला. रागातच बडबडला—“मी माला मुले जाण घेऊ

शकता.” बीरसेनने अनुषंगाने जाण घेऊनला आणि तो यज्ञकर्ते वर होडला.

यज्ञकर्त्या डोळ्यातून काही ज्वाळा निघाल्या, राजाने फेकलेल्या बाणाची गर्भ-स्थानी पोचण्यापूर्वीच शस्त्र झाकली.

हा समतार पाहून बीरसेनने आपला घोडा परत फिरवला. यानंतर राजा कधी ही यज्ञकर्त्याच्या आश्रमाकडे गेला नाही.

काही महिन्यांनंतर बीरसेनने विजय-वर्धनचा राज्याभिषेक समारोह मोठ्या थाटात साजरा केला. दुसऱ्याच दिवशी विजयवर्धन आपल्या बुद्ध्या वर्धनासाठी निघाला झाडाबाळी बसून तपस्व्या करणाऱ्या यज्ञकर्त्या त्याने पाहिले सर्व आचम जळून खाक झालेला त्याला दिसला.

विजयवर्धन घुस यज्ञकर्त्याच्या जवळ गेला नि त्यांची पाठपुजा केली. यज्ञकर्तेने डोळे उघडले नि विचारले—“वेडा सर्व काही कुबल-जेम आहे न?”

“गुरुजी, माझा राज्याभिषेक झाला या भगवत वेळी आपला आशीर्वाद ग्रहण करण्यासाठी इथे आलो आहे मज अश्लीच्या सुधी पडलेला जायला आचम पाहून मन खिन्न झाले. हा काय बरे अपघात झाला? कोण दुष्ट याचा कारणीभूत आहे?” विजयवर्धनने गुरूला प्रश्न केला

यज्ञकर्तेने शिष्याला सांगितले—“वेडा काही ही अपघात झालेला नाही. बहंकाराने अथ झालेल्या एका दुष्टाची ही सर्व करतूत आहे. माझे प्राण संभवाचा ही त्याने प्रवेश केला.”

विषयवर्षगने हात जोडून भक्तिपूर्वक
निवेदन केलं—“गृध्री, आपण आज्ञा करावी”

शिष्याची प्रतिज्ञा ऐकून वसुधामन अवलोकित
वाचकः। नि मृगाला— हे दुष्कर्म करणाऱ्या
बहल काही जाणताच अशी प्रतिज्ञा करून
येथून होणार नाही. त्याचं ताब समजल्यावर
तुला प्रतिज्ञाभंग करायला येणं अशी ही
शक्यता आहे !”

राजेशाही ऐट

विजयपुरीनर राजा बीरबमनि सत्तन नावू होते. आपले पूर्वज व वंशाची प्रतिष्ठा वाढवून राजाच्या मनात अत्यंत आदर व गौरवभावना होती. एके दिवशी दरबार संपल्यावर राजा व विदुषक तेथेच बसून बघता आंता होते. हसक्यात दोन वर्षांचा छोटा राजकुमार कुमारवर्मा तेथे आला.

आपल्या मुसाला जेमाने उचलून विद्वासावर वसवत राजा त्याचा म्हणाला—“बाळा, आपली राजेशाही अँट कशी बसते, ते दाखव बघ आपल्या विदुषकाचा.”

जसे काही आपल्या विद्याचे बोलणे सभजलेच अशा प्रकारे छोटा राजकुमार राजावर पाय टाकून अगदी आपआपला मागे देवून बसला. ते पाहून एकदम खूब होस राजा ओरडला—“मात्वात बाळा, शाब्बास !” अर् विदुषकाकडे वळून तो म्हणाला—“पाहिर्नस वा, साक्षा मुलगा कसा राजसी बँट दाखवत जाते !”

माघर विदुषक म्हणाला—“हो महाराज, पहिलीच आहे नं ! राजकुमाराचं बय ते काय पण वा बसात सुडा कशी बँट दाखवत जातल छोटे कुमार !”

विदुषकाच्या वा प्रकृतिचं खूब होऊन राजा बीरबमनि त्याला एक एलमाशा बसित विनी यानंतर सिंहासनावरून उतरून कुमार खासी खेळू लागला. विदुषक त्याला पुन्हा म्हणाला—“कुमार पुन्हा एकदा आपली बँट दाखवा ना !”

पण विदुषकाकडे बिलकुल लक्ष न देता कुमारवर्मा तसाच खेळत राहिला. याला भाव राजाचा वैहुरा नाकडा लागला.

हसक्यात विदुषक हसून म्हणाला—“महाराज, पुन्हा एकदा कुमारेने आपल्या वंशाची रीतच दाखवून दिली ? त्यांनी प्रकट आपल्या पित्याची आत्माय पाळली, हतराची नव्हे बरोबर नं ?”

विदुषकाच्या वा शमवीरिचस मोलम्यावर खूब होऊन राजाने पुन्हा एक नौत्यमान बघी मोलाची बाळ त्याला बसित दिली

बाळोबा पुरवणी-३२

महान् स्वप्नदर्शी भारत

फाळणी म्हणजे प्रगति नव्हे ?

१९४० ते ४६ या भारताच्या इतिहासातील महत्त्वाच्या काळात स्वातंत्र्य-समरानीस सैनिक मोलाना अबुल कलम आजाद यांनी भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे अध्यक्ष-पद भूषविले होते. सर्वजनप्रिय मोलाना आजाद यांचा जन्म १८८८ मध्ये झाला. देशाला स्वातंत्र्य मिळाल्यापासून १९५८ मध्ये आलेल्या मृत्यु पर्यंत ते केंद्रीय शिक्षण-मंत्री होते.

मोलांनांनी भारताच्या फाळणीचा धोर विरोध केला. विशाल भारताची दोन देशात वाटणी करण्याचे काय सयकर परिणाम होतील, नाबहुल मोलांनांनी १९४६ मध्ये लिहिले होते—“देशाची फाळणी करण्यामुळे आपल्या समस्या सुटणार नाहीत. विभाजनामुळे आपापसातील संवाव व स्वर्चा काढेल आणि दोन्ही देशातील उत्पत्तिसंख्य लोकांची दुःख वाढतील. जाज आपल्यात जी स्पर्धा नि दूष आहे जी तात्कालिक आहे असं मला वाटतं.” एकदा स्टॅंडस्टन म्हणाला होता “पाणवोचे भय दूर करण्यासाठी पाण्यात उतरून पाहणीच अधिक खांगळ ! त्याच प्रमाणे आपल्या समस्या सोडविण्यासाठी ती जवानदारी जापण आपल्या शिरावर घेणे उत्तम. हाच श्रेष्ठ मार्ग हाय.” जर मोलांनाचा मरला जापण मानला असता तर आज आपल्या भा उषखंडात अधिक शांति पांवल अतली !

तुम्हाला माहीत आहे ?

१. एक प्रसिद्ध इतिहासकार लेनयूज एका प्रतिष्ठित व्यक्तीलावढ म्हणाला होता—“रडत-घडत त्याने जीवनात प्रवेश केला, नि रडत-खडतच तो मेलाल !” ही प्रसिद्ध व्यक्तित श्रोग ?
२. अगात फार बोल खाजी कोडे आहेत ?
३. फार पूर्वी भारती लोक भारतात केन्हा आणि कोणत्या प्रांतात जाते ?
४. भारतातील सर्वात मोठ स्वच्छ सरोवर कोणतं ?

[पान ३६ पड्ड]

भारताची देवते

सरस्वती

प्राचीन काळी प्रविष्ट सरस्वती नदीच्या किनाऱ्यावर अनेक ऋषि-मुनी रहात असत. त्यांच्या तोंडून अनेक अद्भुत श्लोक प्रकट होऊन. स्वच्छ शीतल पाण्यात भरलेली पवित्र ज्ञानवाहिनी माता सरस्वतीच्या सदैव अंतःकरणाने ही अद्भुत वाक्-शक्ति नि अनेक आध्यात्मिक प्रेरण आपल्याला दिली असे ऋषि मानत.

ज्योत्स्नाणे अन्न-संपत्तीची अधिपतिता सागरपुत्री लक्ष्मी व शक्तीची देवता पार्वती राजपुत्री पार्वती ह्याप्रमाणे सरस्वतीच्या विश्वी जघिष्ठानी देवता मानले जाते असं म्हणतात की विद्वानांच्या जिह्वापावर वसत असलेली वाग्देवी सरस्वती ही पर-ब्रह्माच्या मुखातून अवतीर्ण झाली. विश्वाध्य-यन सुरू करण्यापूर्वी सारदा-मातेची पूजा

करण्याची पथा आहे. हृदयाला आह्लाद वस्त्र व अलंकार घारण करणारी आहे देशगरी नि मुनोत्थिता पडवणारी माता असा पुराणात उल्लेख आहे. वीणा आणि सरस्वती आहे असे मानले जाते ती प्रुध पुस्तकधारिणी वाक्पात्र धाहून आहे हस!

किती किती युद्धे

जवटी एकदाच खांदी-मुढे संपन्न, जय जर तोकांना भरं करेल या संशयाने तार्वच्या एका गणितज्ञाने युद्धाबाबतचे काही आकडे मिळवले. येत्या ५,५६० वर्षांत होलेल्या युद्धात खांदी युद्धाचा क्रमांक १२,५६६ वा जाई. या वाकडेवारी वरून असे नमोत येते की सरासरी ३५ वर्षांत एक युद्ध होतं !

वांदोबाच्या वातभ्या

अमेरिकेतून रामायणाचा पहिला अनुवाद ! अमेरिकेत रामायणाचा इंग्रजी अनुवाद प्रचलन होत आहे. खीन विद्यापीठातील पाच संस्कृत पंडितांनी हा कार्यक्रम द्वारा वर्षांपूर्वी सुरू केला. शिस्तून विद्यापीठाचे नुकताच तिसरा भाग प्रकाशित केला. आपली चार भाग प्रकाशित झाले की संपूर्ण रामायण संपेल. पंचवीस वर्षांपूर्वी बरोबरीतून तिघांलेल्या सुधारित रामायण काव्याच्या जागारे हे अनुवाद कार्य चालू आहे.

साहित्य सोनियाचिया खाणी

१. रॉबिनसन क्रूझो बेटावर किती दिवस राहिला होता ?
२. फुल सफल 'सावान आपली आत्मकथा कोपी मिहिली आहे ?
३. दोन ब्रिटिश प्रधान मंत्र्यांनी 'ब पॉस्ट मास्टर्स' आणि 'एपी एम्. थॉमस एम्.' नावाची दोन पुस्तके लिहिली ते प्रधान मंत्री कोणते ?
४. संकलीपरच्या नाटकांपैकी एक आहे - 'ऑल इज वेज दॅट एण्डस् वेल्.' प्रसिद्ध रसियन कादंबरीकाराने आपल्या एका कादंबरीला हेच शब्द दिले होते तो कादंबरी कोणता ? तिचा लेखक कोण ?

अजातशत्रूची पौराणिक कथा-६

अवश्य आवाजाचा हकारा

राजकुमारी अँटलांटा फार सुन्दर तरुणी होती. एकदा ती डोंबराळ भागात फिरत असताना १ घनकारिक आवाज तिच्या कानांनी आला. त्या आवाजाने तिच्या एजारा विला की तिने जख्मात विवाह करू नये, केव्हात तिच्यावर हकट येईल.

पण त्याच वेळी तिच्याशी विवाह करू शिष्टाचाराने देशादेशांच्या राजकुमारांच्या मागण्यांवर मागच्या तिच्या पिताकडे येत होत्या, अँटलांटाचा विवाह घ्यायची कोणासो कळत बाबा पावलेत राजा विचारात पडलेला होता.

सुम्हाला आहीत आहे ?

१. इयामूयल सहात अस्ताना ती जरा मरता बापला जायल्या अंतिम काळात ती बायल्यांकल पळवत कि मरत पावला.
२. बंमनोर जवळच्या कोलार येथील कोल्हापूरचा बाजी.
३. द. तम पूर्व ७६० मध्ये, ते कुणरात प्रत्ये आहे.
४. काळीरच्या कोन्हाटीत उलर सरोवर.

साहित्य

१. २३ जून, २ महीने आणि १९ दिवस
२. सर एंथनी ईडन.
३. डेव्हिड मॅकमिलन डेव्हिड विलसन.
४. 'बोर जॅक पीस,' लिडी डॉल्फोव.

अँटलांटाही काळजीत पडली. आपण विवाह न करावया निर्णय घेतला तरी आपला पिता ते कदाचित् मानणार नाही आणि जबरजस्तीने कोणाशी तरी आपला विवाह लावून देईल असे तिचा वाटले. त्यामुळे खूप विचार करून एका विशेष निर्णयावर येत ती राजाला म्हणाली - "पिताजी, मला त्याच्या शर्त-तर्ताने मला हरेखू घेऊन वशांत नकुणयाची विवाह करिते" राजाने तिची ही अट मान्य केली.

अशा घाघणा केली गेली की वर्तमान
जे हुरलेल त्यांचा शिर उदबल
जातील हिपोमिनस नावाच्या एका
युवकाला या स्वर्णत पंच मृणूत काप
दिले गेले खरे वडोलाच्या कांका-
समोर स्पर्धा युक्त शाली अन् हवेपेक्षाही
वेगाने धावून अंटलांटाने सर्वांना
हुरवले.

व्होलेस देवता युव शाली हिपोमिनसला
प्रत्यक्ष दर्शन देऊन तिन त्याच्या
संगीत हीन बफरचाने विली त्यांचे
काय करायचे हहेने तिन हिपोमिनसला
नीट समजावून सांगितले हिपोमिनस
खुब ज्ञानवस्त्र मोडून कवितेभाराने
त्याने दर्शना प्रणाम केला

हुरलेल्या शाली युवकांना मृत्युवण्ट
दिला गेला यानंतर आणखी काही
युवक पुढे आले व त्यांचीही मरणांला
मिडी मारली इतके होईपर्यंत पंच
सहस्राने काम करणाऱ्या हिपोमिनसला
वाटले की, आपणही या स्वर्णत भाग
घ्यावा अन् आपले नवीन ज्ञानभावन
पहावे

अंटलांटाने हिपोमिनस गांध्यात
पळण्याची सर्वत युक्त झाली ती
नव्यानेच मरणाका लोक वृष मोडणा
संजाने हुरर राहिले अंटलांटाने
पळण्याला सुरुवात केल्यावर हिपोमि-
नसने एक लफरचाने तिच्यासमोर
टाकले.

अंटलांटाने हिपोमिनसवर फार प्रेम
होते त्यामुळे त्याला स्वर्णत भाग घेऊ
द्यावा की शाली याबद्दल तिच्या मनात
दुन्द मर जावे. इकडे हिपोमिनसने
एका तीन जोडले व्होलेस व्होलीची
घाघणा केली

इतके सुन्दर कल पाहून अंटलांटाला त
जलून घ्यायचे वाटले. तेव्हा कधी
कारण त पळण्याच्या मागे लागली
ही या अवधीत हिपोमिनस तिला
ओलाखून पुढे निघून गेला त्याच्या या
मुर्खीवर खूप होऊन लोकांनी टाळछा
वतसत्य

नंतरही थोड वेळा त्याने चरमेची रोग लफरबाय अशीच अँटिबायोटिक टाकली. ती उबवून ग्नेत बसे वाटूनही रोगी बेळा मोहल पडून त्यांना उपसण्यासाठी अँटिबायोटिक सोबली आणि रोगी बेळा हिवोमेनल सिवा मागे टाकून, आपण पुढे जाण्यात लफल हाता. अशा प्रकारे नेहमी चार पाऊले सिव्या पुढेच टाकून हिवोमेनलने ती सर्वत जिंकली.

धातूत मात त्या अचूक आज्ञांच्या हचारा लक्षात न घेता अँटिबायोटिक हिवोमेनलची विबाह कला दोघीही लुप लुप झाले. पण त्या आज्ञांनाही अंतिम क्षीकडे आऊन तिचे आजार मानायला हिवोमेनल विहरला

त्याची ही जेवजा पडून व्हीनसला कार राव आला. सिबिली नवाण्या एका देखीच्या द्वारे तिने या जोडप्याला शोध दिला. दुसऱ्याच क्षणी त्या नूतन दास्त्याचे वेगळी स्थापना झाली. असा लक्ष्मणे अँटिबायोटिक जो हचारा जिळाला होता तो बंद उरला.

एके काळी रोममध्ये यूनान नावाचा एक राजा राज्य करीत असे मोठा बुर व वल्लाली होता तो अनेक सामन्त राखे त्याच्या बर्षेस्वाखाली होते. या राजाचा एक विचित्रता रचचारोग होता अनेक मोठ मोठ्या वैद्यांच्या उपायानही तो बरा होऊ शकला नव्हता. राजाचा जातार मसे वाट लागले की- 'या रोगासुन काही आपली सुटका नाही!'

पण एका रैयान नावाचा एक म्हातारा जेव कुटुनसा रोममध्ये आला. अनेक प्रकारच्या रोगांचे निदान करण्यात तो मोठा तरबेज होता त्याने जेव्हा राजाच्या त्वचारोगाबद्दल ऐकले, तेव्हा ताबडतोब राजाचा येदून वैद्य म्हणाला- "महाराज, मला आपणावर ह्वाज करायची परवानगी द्यावी. मी आपला रोग नक्की बरा करू शकेन."

"खरोलरीच तू मला रोगमुक्त केलेस, तर मी तुला मालामाल करून सोडीन अन् आपल्या परिवारात सामिल करून घेईन." राजा म्हणाला

नान्तर वैद्याच्या रहाण्याची व्यवस्था करून देण्यात आली रैयानने एक विवाह असे औषध बनवले. त्याने एक लाकडी हातोडी बनवून त्यात एक लोक पाडले त्या मोक्यात त्याने आपण बनवलेले ते औषध भरले, आणि त्यावर बसून एक पोकळ व लांब बसा दांडा घट्ट बसवला अशा प्रकारे बनवली ती लांब दांड्याची हातोडी जेऊन वैद्य राजाकडे गेला व म्हणाला- "महाराज, आज आपण ही हातोडी जेऊन 'पोलो' खेळायला जा हाताच्या तळव्यांना घाम येईपर्यंत या हातोड्यात आपण पोळी खेळत रहा. बाह, हाच आपल्या रोगाचा इलाज ! आपला रोग नक्की बरा होऊन जाईल यहा !"

रोममधील लोककथा

आपले अनुचर बरोबर वेऊन, राजा घोड्यावर बसून 'पोलो' खेळावला निघाला आणि वेद्यान दिलेल्या हातोडीच्या साक्ष्याने तो खेळ खेळू लागला. हातांना चांगला वाम वेईपर्यंत तो पोली खेळत राहिला.

नंतर वेद्य राजाला स्नानगृहात घेऊन गेला आणि त्याने राजाला छातशी आघोळ घातली, यानंतर राजाला झोपवून ठेवून वेद्य आपल्या घरी निघून गेला.

राजा झोपेतून जाग झाला, तेव्हा त्याच्या अंगावरच्या त्वचारोगाचा कुठे पत्ताच नव्हता! ते पाहून राजाच्या आश्चर्याला आणि आनन्दाचा काही पारः वार चरला नाही!

त्या दिवसापासून वेद्याचे किती कीतुक केले तरी, राजाची जीव धकत तसे तो म्हणे—“अरे, असा वेद्य जगाल आणखी कुठे बसेल तरी का? लाकडी हातोड्याच्या पोकेळ नळीद्वारा याने औषध माझ्या घरिरातून भिनवलं अन् मोठ्या अद्भुत रीतीने माझा रोग बरा केला!” हररोज दरबारात बोलावला विषम 'वेद्य' हाच झाला आता! अन् हररोज वेद्याला नजराण्यावर नजराणेही पोचत राहिले.

पण हा सर्व प्रकार पाहून राजाच्या अभात्याचे मात्र पोट दुखू लागले. राजा व वेद्य यांच्यात फूट पाडायच्या उद्देशाने तो एकदा राजाशी एकास्तात बोलू लागला—“महाराज आपण याना किंवा नका मानू, पण या वृद्ध वेद्याला आपण इतकं जवळ करत आहात हे बरे नव्हे! एकाद्या दिवशी आपणावर त्याच्यामुळे मोठे संकट गुदरेल!”

यावर राजाने आश्चर्याने विचारले—“अभात्य! हे काय बोलत आहात? तुमचं डोक तर फिरलं नाही? मोठमोठ्या वेद्यांना माझा जो रोग दूर करता आला नाही, तो रोगाने जणू काही जादू करानी, असा दूर केला!”

“पण महाराज, आपण पुढचा विचार करत नाही आहात! रोगाने स्वका कुठला अन् शक्तिशाली आहे, हीच गोष्ट मुख्यतः

बोव्याची आहे! ज्याच्या अगात इतकी शक्ति आहे तो उद्या आपल्या हातात आणखी काही पकडायला वेऊन आपला जीवही धेऊ शकेल की नाही?” असा त्याने विचारले.

राजा एकदम चुनच झाला हे ऐकून! हा विचार तर त्याला एकदम नवाच होता! स्वतःला सावरत राजाने विचारले—“तुम्ही म्हणता ते ही बरोबरच आहे! मम माता या बाबतीत तुमचा पुढला विचार काय?”

“आपण माझं मत विचारत असाल, तर मी जतं म्हणेन की त्या वेद्याचं मस्तक उखवून द्याव त्याला जास्त वेळ दिला तर तो नक्कीच आपणाकडे संकटात कोटेल!” असा त्याने सल्ला दिला.

“वा वा! तुमचा सल्ला तर अगदी बिनतीड आहे. असे म्हणून राजाने वेद्याला बोलावणे वाडले.

वेद्य ताबडतोब राजासमोर हजर झाला आणि म्हणाला—“मी आपल्या सेवेला हजर आहे, महाराज! बोला, काय आज्ञा आहे?”

“यला तुझं डोक उडवायचं आहे! त्यासाठीच बोलावलय मी!” राजा कठोरतेन म्हणाला.

हे ऐकून वेद्य चमकलाच! हा तर त्याच्यावर अघानक वज्राघातच होता!

त्याने विचारले—“महाराज, माझ्या हातून न कळत आपली काही भागळीक घडली का?”

“मला आताच समजल की तू राजपुत्राचा गुप्त हेर असून माझा जीव घेण्यासाठीच इथे आलेला आहेस! तेव्हा मू साक्ष्यावर आहून वार करण्याऐवजी मीच तुझ्यावर प्रत्यक्ष वार करायचं ठरवलंय! तयार रहा आता मरायला!” राजा म्हणाला.

“महाराज, नक्कीच कोणी तरी आपल्या कानात निष ओतकंय माझ्यानिष्ठ! ठीक आहे, हरकत नाही. प्रत्येकाला एक ना एक दिवस मरामचं तर आहेच! पण मला

एकच काळजी वाटते मी रहातो त्या घरात एक अमूल्य असा वैद्यक ग्रन्थ आहे आपण माझी जेट झुणून त्याचा स्वीकार करायला त्यात अपूर्व कधी रहस्य सापडतील माझे शिर मडापासून वेगळं केल्यानंतरही आपण त्याच्याशी कोसे चोंकू शकाल या विषयीच रहस्यही त्यात लिहिलेले सापडेल आपणाला! बस यथा प्रकारची किती तरी रहस्य असतील त्यात!" वैद्य बोलला.

ती अद्भुत सन्ध आपण तावडतीच वहावा अशी इच्छा राजाच्या मनात उत्पन्न झाली त्यान आपला एक नोकर पाठवून रैधानच्या घरातली सगळी पुस्तके मागवून घेतली त्यातले वैद्यने सांगितलेले पुस्तक काढून ती त्याची सारी पाने भरभर उलटून पाहू लागला पण पाने एकमेकांना चिकटली असल्यामुळे वरवेळी जिझेल्या बोट लावून त्या ओल्या बोटाने राजा पान उलटू लागला. काही पाने उलटल्यावर राजाने वैद्याला विचारले— "अरे यात तर

काहीच नाही! पान सारी कोरीव दिसतायत!"

आपली काही पाने उलटून महाराज! डाव्या बाजूच्या एका पानावर तीन ओळी लिहिलेल्या सापडतील!" वैद्य बोलला.

आपली तीन चार पाने उलटताच रावा एकदा भावकून झाली पडला! एकदा हाहा कार झाला व सर्वजण राजाकडे पावले. पण, तोपर्यंत राजाचा प्राण उडूनही गेला होता! राजाने जी पाने उलटली होती त्यात एक अत्यंत प्रभावी असे विष बीजलेले होते! पाने उलटण्यासाठी राजाने जवळ जवळ जिझेल्या बोट लावले, तेव्हा तेव्हा ते अहोर राजाच्या पोटात जप्त राहिले आणि शेवटी ती खाकी कोसळली.

अशा प्रकारे मरणाच्या सल्ल्याने प्राण वाचवणाऱ्या वैद्याचाच जीव वेण्याचा हुतात्म्याचा विचार केल्यामुळे राजाने स्वतःचाच मृत्यु ओढवून घेतला.

वीर हनुमान

रावणाचे बोलणे ऐकून सीता घरघर कापू लागली. ती पार पावकून गेली. एक नवताची काही हातात घेऊन रडक्या सुरात म्हणाली—

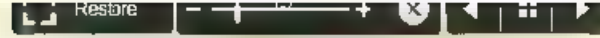
"तू माझी बाळा सोडून दे. पापी माणसाला उराम लोकात प्रवेश जसा दुर्लभ, तशी मी तुला दुर्लभ आहे. मी उच्च कुलत जन्मलेली पुण्यवान स्त्री आहे. माझे पाऊल कधी वाकडे पडणार नाही! मी एक पवित्रता आहे, मरदनी आहे. तू स्वतःच्या बायकांसह जसा राहतोस तसेच दुसऱ्यांना आपल्या नाथकां बरोबर राहू दे. तुला योग्य मार्गदर्शन करणार कोणी नाही, म्हणून तू असा चुकीच्या मार्गावर चालू पहात आहेस. अपका विनाशकाल जवळ आल्यामुळे तू

कुणाचे म्हणण ऐकून ध्यायला तयार नाहीस. पुण्यामुळे लंकेचा कवचक सवनाव होणार आहे. तेव्हाच लोकांना सलोच होईल. मला तुझं धंत पुर, अत्रिकाद, सपति काहीही नकोय. मी रामाची परनी आहे, जर तुला सुखा-समाधानाने रहायच असेल तर त्या रामाचा मित्र हो. त्याच्या सारखा मित्र जगात अन्यत्र कोठेही शोधून सापडणार नाही. उदारतापूर्वक तो तुला क्षमा करून सोडून देईल."

हे बोलणे ऐकून रावणाचा क्रोध अनावर झाला. तो सीतेला म्हणाला

"सीते, तू हे म्हणण ऐकून मी केव्हा ही तुझे प्राण घेऊ शकतो. तुझ्यावर मोहित असल्यामुळे आपला राग आचकून बरोत

आहे. मी तुला दिलेल्या मृवतींपैकी अजून दोन माहिने बिल्लक आहेत. त्यानंतर तू मासी पत्नी होशील. हे घर तू माझ केल नाहीस, तर मी तुला मारून, पिजवून खाऊन टाकीन. मीट विचार करून जो काही निर्णय घ्यायचा तो वे नाहीतर सर्व परिणामांता तयार रहा.”

रावण मोठ्या क्रूरतेने सीतेला अग सामत होता, तेव्हा तिथे असलेल्या काही राक्षसिणींच्या भसात तिच्याबद्दल दया उत्पन्न झाली. बोलघांवाट त्यांनी आपली सद्भावभूति व्यक्त केली. त्या सर्व राक्षसिणींना उद्देशून रावण म्हणाला “तुम्ही ताबडतोब अस काही करा की सीतेच्या

मनात माझ्याबद्दल प्रेम निर्माण होईल. शाप, क्षम, दंड, भेद सर्व उपाय करून पहा.”

रावणाची सर्वात वाकडी पत्नी धान्य-मालिनी तेव होती रावणाचा हात आपल्या हाती घेत ती म्हणाली-“तुमच्यासाठी एवढी मी आहे ना? आपण राजांके राजे आहात! तुम्हाला या मानवी स्त्रीची आवश्यकताच काय झळि? तुमची पत्नी होण्याचं माझ अह्लादेवाने हिच्या भाळी किहिलं नाही. म्हणून ती तुम्हाला बघ होत नाही जिचं तुमच्यावर प्रेम नाही, तिची आशा करणे व्यर्थ आहे मी या सीतेपेक्षा अधिक सुंदर नाही का? मी तुमच्यासाठी सर्व त्याग करायला तयार आहे मग का नाही तुम्ही तिचा माद सोडत?”

धान्यमालिनीच्या म्हणण्याकडे रावणाने फारसे लक्ष दिले नाही. मात्र तो तिथून परत फिरला. तो गेल्याबरोबर सर्व राक्षसिणी सीतेच्या भोवती जमा झाल्या व तिची निंदा करू लागल्या एकबटा, हरि-बटा, प्रचसा, विजटा, कुमुखी अशी नावे असलेल्या ग्रा सर्व तिला हांगू लागल्या-“रावण महान सम्राट आहे. त्याची पत्नी बनणं ही मोठी भाग्याची भोष्ट आहे. अशा रीतीने रावणाचा धिक्कार करण हे मूर्ख-

पणाचं होय! बसला मूर्खपण तू सोडून दे आणि रावणाच म्हणण मान्य कर. इथ तुला सर्व प्रकारचे सुख मिळेल. मग का उगाच त्या बनवासी रामाचं चिंतन करीत बसलेस?”

सीता त्यांना उद्देशून म्हणाली-“तुमचा हा उपदेश हे मोठ पाप आहे हे तुम्हाला समजत नाही. तुम्ही सर्वांनी मिळून मला खाऊन टाकलं तरी चालेल पण रावणाची पत्नी बतव मी कवापि स्वीकारणार नाही समजत?”

आता त्या सर्व राक्षसिणी सीतेला बमकाळ लागल्या. ती सर्व बोलणी झाडावर बसलेला हनुमान एकत होता. सीता त्या राक्षसिणी बरोबर येऊन हनुमान बसलेल्या विघापा वृक्षासाठी बसली तेथे असून ही ती रडतच होती

चिंता नावाची राक्षसी सीतेला म्हणाली-“तू गुणवती आणि पतिव्रता आहेस याची मी प्रशंसा करते. पण प्रत्येक गोष्टीला काही मर्यादा असते राक्षसांचा राजा रावण सुंदर आहे, नि पराक्रमी पण आहे. त्याची पत्नी होऊन उत्तम साज-भुजार कर नि सुखाने रहा रामासारखा माणूस रावणाची शत्रुत्व करून जिवंत राहू शकणार नाही तू रामाची आशा सोडून दे. तो बनवासी राम तुला कांय सुख देऊ

शकणार आहे याचा मोठ विचार कर.” तुसच्या काही राक्षसिणी म्हणाल्या-“तुझ्या कल्याणासाठीच आम्ही हे सर्व सांगत आहोत. आमचं म्हणणं तू का ऐकत नाहीस? तुस हे जीवन निरकाळ टिकणार नाही. तुला ठार मारून आम्ही खाऊन टाकू.”

राक्षसिणी आपापसात बोलू लागल्या-“आपण अगोदर सीतेला मारून टाकून रावणाला खाऊन सांगू की सीता मेळी मग रावण म्हणेल-मेळी असली तर खाऊन टाका तिला एकदाची. तिच मांस आपण सर्वजणी सारखं सारखं वाटून घेऊ. नाही तर आपल्यातच भांडण सुरू व्हायच.

या मानवी स्त्रीचं काळ फार स्वादिष्ट असले पाहिजे. त्याच्या सखी व्याख्यात वाढण नकोत."

हे सर्व ऐकून सीतेला फार दुःख झाले. राम लक्ष्मण आणि कौसल्या-सुमित्रा बांची आठवण करून ती रडू लागली. व्याख्याला मरण भेट नाही घाबरून तिला अतिशय दुःख झाले.

आता कर्पत खोपलेली त्रिजटा नामाची म्हत्वाची राक्षसीय सर्वांना सामू लागली-
"तुम्ही काय सीतेला खाणार? तुम्ही मला खाऊन टाका. मी आज एक भयंकर स्वप्न पाहिले. त्यात मी पाहिले की राक्षसांचा नाश होणार आणि रामाचा जय होणार."

"काय? काय पाहिलंस तू स्वप्नात?"
सर्व राक्षसींनी त्रिजटेला विचार लागल्या सर्व जणी तिच्या ओवती जत्रा झाल्या नि निरतिराळे प्रदन विचार लागल्या.

पूर्वेला सूर्य उभयत होता. त्रिजटा त्यांना म्हणाली-"शुभ कपडे घालून, पांढऱ्या फुलांच्या माळा परिधान करून राम लक्ष्मणासह पालखीत बसून लंकेत जाळा. एक हजार हंस पक्षी रथा पाळखीचे बहून करीत होती. ही सीता शुभ कर्ण पर्यंत नकळत समुद्रातील स्वतः पर्वतावर सखी होती ती वाऊन रामाचा भेटली काळतर एक पर्वतासारख्या हलीवर बसून राम लक्ष्मणासह लंकेत द्विजताला मी पाहिला. नंतर सीता, राम आणि लक्ष्मण हलीवर बसून लंकेत फिरत राहिले. खंबरी राम सीता नि लक्ष्मण कोना घेऊन पुष्पक विमानातून उतर निघेकडे जाणाऱ्या मी पाहिला आणि मी पाहिले की रावणाचे कान्हेरीच्या फुलांच्या माळा घातल्या, सर्व शरीराचा तेल लावले आणि तेल मिळून नशेच्या मरात जमिनीवर पडला. आणि मी एकदा मी पाहिले की रावण पुष्पक विमानातून साली पडला, त्याच्या डोक्यावर केस तुडवले, त्याच्या अंगावर काळ्या रंगाचे कपडे होते, आणि कोणी एक स्त्री त्याला जमिनीवर फुपटव नेत होती.

Resid

आणि शुभ्र फुलांच्या माळा घातलेल्या होत्या. त्याने आपल्या शरीरावर चंदनाचा लेप लावलेला होता. तो आपल्या चार भय्यांसह एका चार दातांच्या हत्तीवर बसलेला होता. लंका नगरी समुद्रात बुडाल्याच मी पाहिले.”

अशा रीतीने बराच वेळ ती आपण स्वप्नात पाहिलेल्या गोष्टी सांगत राहिली. मग विजया म्हणाली—“आता तुम्ही दूर व्हा. रामाच्या सीता मिळाली असं आता समजून घ्या. तुम्ही सीतेला जे काही सांगत आहात, ते चातपणे निवारपूर्वक सांगा. मला वाटतं आपण सीतेकडून अभयदान मिळविले तर फार बरे होईल.”

साडावर बसलेला हनुमान हे सर्व पहात होता, ऐकत होता. सीतेचं सात्वत कसं करावं हे काही त्याच्या लक्षात येत नव्हतं. तिच्याशी न बोलताच परत जाण ही योग्य नव्हतं. त्या राक्षसिणीं मध्ये शंका निर्माण करून राक्षसांशी युद्धाला आमंत्रण देणं ही बरोबर होणार नव्हतं. युद्धात पश्चात् मिळेल याचा काय विश्वास? राक्षसांशी लढाई करून त्यांना हरवेलं, तरी नंतर समुद्र पार करून जाण्याइतकी ताकत आपल्यात असेल का? असांदर अस पाहिल पाहिजे की आपल्याला कोणी सामाखोती राक्षस समजून सीता भिऊन जाणार नाही.

थोडं सवें गोष्टींचा नीट विचार करून हनुमानाने सीतेला ऐकू जाईल अशा रीतीने एक गोष्ट सांगायला सुरुवात केली—

“होतरथ नावाच्या महान राजाचा राम नावाचा एक मुलगा होता तो वडिलांच्या आज्ञेवरून आपली बायको व चाकटा भाऊ यांना घेऊन वनवासाला निघला. रामानं अनेक पराक्रमी राक्षसांना ठार मारून रावणाला जेव्हा अनेक राक्षसांच्या मृत्यूचा समाचार मिळाला, तेव्हा मायाकृपाच्या साहाय्याने त्याने सीतेला पळवून नेला. राम आपल्या पत्नीचा शोध करू लागला रस्त्यात सुखी नावाच्या एका वानरशी त्याची मैत्री जमली. रामाने वाली नावाच्या वानर-राजाला ठार मारून आणि सुग्रीवाला राजा बनवून, सुग्रीवाच्या आदेशावरून हजारो वानरवीर सीतेचा शोध घेण्यासाठी सवें दिवांना रवाना झाले. मी त्यांच्या पैकी एक आहे, शहर राजमाच अंतर पार करून समुद्रावरून धा इंच आलो. रामान सीतेच्या ज्या काही सांगा-खुणा सांगितल्या, त्यावरून मी सीतेला ओळखले.”

बरेचपर्यंत सांगून हनुमान थांबला. लक्ष-पूर्वक त्याची गोष्ट ऐकणाऱ्या सीतेला मोठं आश्चर्य वाटलं. डोक बर करून तिने साड्याकडे पाहिलं तिला हनुमान दिसला. पुत्र पडने परिधान केल्या आकाच्या पातां जाळ लपलपला हनुमान सीतेला एकदम

विजसारखा भासला. तिला थोडं भय वाटलं. संकटग्रस्त वानराचं रूप तिला दिसलं, म्हणून ती फार हुकी लागली राक्षसिणींना ऐकू जाणार नाही अशा रीतीने ती रडू लागली. रामाची गोष्ट ऐकवणारा काणी लगेत कसा थंडेल? सीतेला क्षण भर वाटलं आपण स्वप्न तर पहात नाही ना? स्वप्नात माकड विसण हे अशुभसूचक आहे. तिला भीति वाटली की कदाचित् रामावर तर काही संकट आलं नाही ना! पण इथं तिला ओषध कुठं येत होती? मग ती स्वप्न कशी पाहणार? ती निव्वर रामाचेच चिंतन करीत असं म्हणून रामा-बद्दल हे सर्व तिला ऐकू आलं. कदाचित् हा सारा भ्रम असावा. काही ही असो,

जिने बर्बोसम इन्द्र, बुद्धस्पर्ति, ब्रह्मदेव नि
अग्नि यांना नमस्कार केला आणि आपण
जे काही ऐकल ते सर्व सर व्हाव वधी
त्यांना प्रार्थना केली.

एवढ्यात हनुमानाने शाळावरून आली
उढी मारली. सीतेला नमस्कार करून
हनुमान म्हणाला—“माते, तू मोठी पतिव्रता
दिसतेच, कोण तू? अशी अश्रू डाळीत का
बसली आहेस?”

तुला पाहिल की अस वाटत—देवाची
तुझ काही नात असत पाहिजे तुझे पुत्र,
वडील, भाऊ नि पति कोण बरे? वतल्या-
नातून अपहरण केली गेलेली सीता तू
असलीस तर मला सांग. तुझ सर्व प्रकारे
कल्याणच होईल.”

मावर सीता हनुमानाला म्हणाली—

“मी महाराजा दशरथांची मूल आहे
विदेह राजा जनकाची मी मुलगी. माझ
नाव सीता. रामाच्या घरी मी बारा वर्षे
सर्व सुखे अनुभविली तेराव्या वर्षी जव्हा
रामाच्या राज्याभिषेकाची समारंभी सुरू

आली, तेव्हा दशरथाच्या पत्नीपैकी एक
कैकेयी म्हणाली की रामाचा राज्याभिषेक
होणार असेल तर ती अन्न-पाणी सोडून
मरून बाईल ही वसं ह्री म्हणाली की
रामाच्या वनवासाला पाठवान. महाराजा
दशरथांनी पूर्वी एकदा कैकेयीला वरदान
दिले होते. म्हणून वचन-भंग्याच्या दोषातून
मुक्त होण्यासाठी दशरथाने रामाला
राज्य देण्याचा विचार सोडला. पित्याचे
वचन पाळण्यासाठी वल्कले परिधान करून
निघालेल्या रामाने मला कैकेय्येनवळ
रहावयास सांगितले. मी रामाला सोडून
स्वर्गात सुखा राहू शकणार नाही. म्हणून
मी रामाच्या अवोढर जंगलात जाण्यास
तयार झाले आम्ही दोघांकरण्यात रहात
होतो, तेव्हा या दुष्ट रावचाने मला पळवून
आणली. रावच मला म्हणाला की
माणसो दोन महिने मी जिवंत राहीन.
नंतर तो मला मारून टाकणार आहे.”

हे सर्व ऐकून हनुमान उदास झाला
आणि सीतेचे सांत्वित करू लागला.

राजकन्येचा हट्ट

छितकुळ गावात छगन नावाचा एक
तरुण रहात असे. त्याचे आईबाप
वारल्यामुळे तो आपल्या मामाकडे रहात
असे त्याची मामी ब्रह्मदेवी फार
तोंडाळ बाई होती. छगन ज्या दिवशी
त्यांच्याकडे रहायला आला त्या दिवसा-
पासून तिने बराचशी मोलकरीम आणि
घेवावर काम करणारा सोकर, या
दोघांनाही कामावरून काढून टाकले त्या
दोघांचेही काम आता एकट्या छगनलाच
करावे लागे. एक वर्षे गुर होण्यापूर्वीच जड
काम करताना एकदा छगनचा डावा हात
अजिबात कापलातून गेला, तो लुळा झाला.

छगन आता एका हातानेच सारी कामे
करी, पण ब्रह्मदेवीला त्याची मुळीश दया
येत नसे. ती स्वतः खूप कष्ट असल्यामुळे
हातचाच कायला तिला जरा नासत
होत असे तेहमीच दखल्यासारखा दबास

टाकत वी घरांढपातल्यार झोपाळ्यावर
हळूहळू झोका घेत भईमुगाच्या बोंगा सोलून
आत बसलेली असे. खाता खाता ती छगनला
जिब्या देई बडबड एकून अलिकड जंगलला
वाट लागले होते की ही मामी 'ब्रह्मदेवी'
कसली, आपल्यासाठी तर ती 'ब्रह्म-
राक्षसी'च आहे!

एका वर्षी फार वाळत पडला. छितकुळ
गाव अन् आसपासच्या मुसळातळं भूई-
मुगाचं सारं पीक कुजून गेले. आसपास
कुठेच बोंबा मिळनात. एकदा मामीला कळल
की पहरात एका ठिकाणी बोंगा स्वस्त मिळत
आहेत तिने लगेच छगनला बोलावून
म्हटल “जा झहरात जाऊन एक पोतभर
बोंगा घेऊन ये पण माझ्याची गाढी कांरे
नाही करावची हं, राद रात! पोत आपल्या
सांध्यावर घेऊन ये. भाळण्यात येत घालवलेस
तर पाठच सोडून काढीन!”

विराज जलपट

छितकुल गाव आणि शहर यांच्यामधे एक जंगल होत. जंगलात रानटी जनावरांची नहमीच मीनी बसे. पण छगनला नाइलाजाने एकट्या नेच जाव लागलं. शहरातून पोतभर मुईमुगाच्या शेंगा घेऊन तो परतीच्या पाटेला लागला.

अंगलाच्या रस्त्याने बराच चाकल्यावर पोत्याच्या आराने छगन दमला आणि पोत खाली उतरवून एका झाडाखाली बसून श्वास टाकू लागला. अशी दोन-मिनिटच गेली असतील नसतील, एवढ्यात हातात एक पाकडी-चिकडी काठी घेतलेली एक म्हातारी एकदम झपकन तिथे आली. तिच्या अंगावरचे कपडे काळे होते आणि

तारे केस पिजारलेले होते. तिने छगनला विचारलं—“कोण रे तू? बी पेरण्यापासून—हे चिरीषाच झाड मी वाढवलं. माझी बागा आहेही, बरा आंरामात बसला आहेस रे? उ?” तिचा अवतार बघून किंचित आवाजातून मोलणं ऐकून छगन धीवं एकचटून कोलू लागला—

“मी आहे आत्याबाई, आपला छगन! तुझ्यात अन् माझी मामी ब्रह्मदेवी याच्यात किती फरक आहे! काय मायबयं हे!”

हे बोलणं ऐकून म्हातारी म्हणाली—“काय म्हणालास? आश्चर्य वाटतं? अरे, मला पाहूनच माणसांची वास्तवीक बघते, तुला नुसतं आश्चर्यच वाटतंय? तुज धारिण पाहून मी तर खूष झालेच तुझ्यावर! हं, काय म्हणत होतास? माझ्यात अन् तुझ्या मामीत कसलच साम्य नाहीय? मग सांग तर तुझी मामी कशी आहे?”

माघर छगन हळूच म्हणाला—“माझी मामी चांगली लठ्ठ आहे. पण तू तर चाळक्या जळक्या लाकडासारखी बारीक आहेस. तुलां वेप अन् रूप पाहून बघून एकाद्याला वाटेल की तू एक जाडुगारीणच आहेस!”

त्याच हे बोलणं ऐकून हातातली काठी हवेत फिरवत म्हातारी, म्हणाली—“अरे बाबळटा! कुणाला तसं वाटलं तर चुक नव्हेच. मी खरोखर जाडुगारीणच आहे रे!

किती जाडुगोण भिकणा तरी शरीराची योग व्याधी सुटत नाही बघ त्यामुळेच मी अशी वाळक्या लाकडासारखी झालय अन्ना, या पोत्यात काय आहे रे?” असं विचारत म्हातारीने काठी पोत्यात भोसकली

पण लग्नच पोतं दोन्ही हातांच्या कवेत बट्ट पकडत छगन म्हणाला—“वात मुई-बुगाच्या शेंगा आहेत. मामी हे दामेच खूप खपत असते. तिच्या शक्तीच अन् तय्यतीच रहस्य यातच आहे”

“हं, अस्सं बोल ना! हल्ली माझ्या अंगात मुळीच ताकत राहिली नाही या शेंगा बला देऊन टाकून आपल्या वाटेन आ कसा!” ती जाडुगारीण एकदम म्हणाली “बाप रे! या शेंगा तुला देऊन टाकल्या, तर मामी मला जिवस्त ठेवोळ का? या पोत्यात माझा जीवच मळकलला आहे जाडुगार मात्याबाई!” छगन उत्तरला

त्याचं बोलणं ऐकून जाडुगारीण जरा विचारात पडली. मग म्हणाली—“अन्ना एक तर! शक्ती देणाऱ्या या शेंगांच्या बदल्यात बी तुला एक कोंबडी देते. ही कोंबडी अंघी न घालता सरळ पिल्लच जन्मला चालवे बघ! असकी कोंबडी जगात कुठे मिळायची नाही.”

“हं! ही कोंबडी तर मामी रात्रीच बाजून खाऊन टाकील.” छगन म्हणाला

“बरं, मग कोंबडीखरोबरच दुधाऐवजी पाणी देणारी एक गायही घेते मी तुला, मग तर झालं?” जाडुगारीणीने आपली मखाचं ओढ लावला.

“दुधाऐवजी पाणी देणाऱ्या गायोला माझी ब्रह्मराक्षसी मामी ब्रह्मदेवी घराच्या आवारात पाऊल नाही ठेवू बायबी. तुझी ही देणगी पण कुचकामी आहे आत्याबाई.” छगनने तरीही ताकास तूर लागू दिला नाही

“मग आता एक तर या दोन(बरोबर) मी तुला एक बोलणारा काकळा पण देते. ठीक आहे? आता तरी कबूल हो ना!” जाडुगारीण गदागदा करू लागली

“माझ्या मामीसमोर माणसाचीही तोंड उघडायची मामत नाही, तिचे कावळे न कुत्रे काय बोलणार?” छगनने विचारलं.

जाता मान म्हातारीचे डोळे भरून आले. ती म्हणाली—“मला ही आपल्या मामी-सारखीच मान वाळी. माझ्याजवळ या प्राण्यांसिवाय आणखी काहीच राहिलेलं नाही. हे तीन्ही प्राणी घेऊन मला हे पोत दे ना! आभारी होईन तुम्ही.”

म्हातारीच्या बोलण्यातलं पाणी पाहून छगनचं मन झवळं. त्याने ते पोत म्हाताऱ्या जादुयारणीला देऊन टाकलं, अन् छगनला तिने पिल्लं देणारी कोंबडी, पाणी देणारी

माय अन् बोलणारा कावळा हे प्राणी देऊन टाकले.

सूर्योदयाच्या सुमारास छगन तेथून निघाला. कावळा त्याला म्हणाला—“तू पुढे चालत रहा, मी तुझ्या मागे-मागे उडत येईन. जोरात डाळचा भाजवून मला बोलावलेस, की मी तावडतोच येऊन तुझ्या खांद्यावर बसेन. मी कुठे पडून विळून जाईन अशी भीती बाळगू नकोस.”

जपलतल्या पाऊलवाटेने जात जात संध्याकाळपर्यंत छगन एका गावात पोचला. पण एकाएकी पाऊस पुरू लागल्यामुळे त्याला जवळच्याच एका खाणावळीत आश्रय घ्यावा लागला. छगन तिथे जाण्यापूर्वीच खाणावळीत एक मोठा बैद्य आलेला होता. कोंबडीने त्या खाणावळीत मंडपाऐवजी एकदम पिल्लूच जमाला पातलेलं पाहून बैद्याला मोठं आश्चर्यं वाटलं. त्याने छगनला विचारलं. “काय आवचरं! ही कोंबडी तुम्हीच आहे ना रे?”

‘हो’ म्हणत छगनने डोकं हलवलं. त्याबरोबर बैद्याने विचारलं—“विकतोस ही कोंबडी मला?”

“हं! अशा खास वस्तु कोणी विकून टाकतं होय?” छगन बोलला.

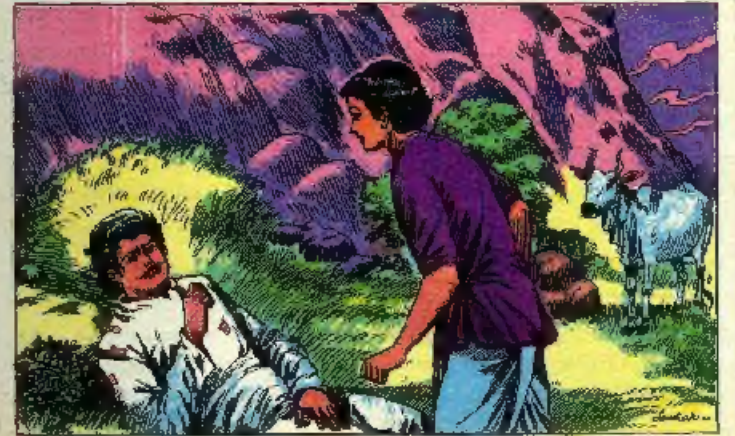
“ते तर खरंच!” बैद्य म्हणाला. पण पुन्हा क्षणभर थांबून बैद्य म्हणाला—“तुम्हा

कामातून गेलेला बावा हात मी तीट करून देईन. माझ्याजवळ असलेला एक खास लेप मी तुझ्या हाताला लावीन, सकाळी हात एकदम ठीकठाक झालेला येईल! मग त्या जवळपास दे ही कोंबडी मला.”

छगनने बैद्याचा हा प्रस्ताव मान्य केला. रात्री बैद्याने छगनच्या भधू झालेल्या हाताला कसलासा लेप चोळला. सकाळी उठल्याबरोबर आपला हात एकदम ठीक झालेला पाहून छगनलाही वास्तव्यं अन् आनंद वाटला. कबूल केल्याप्रमाणे कोंबडी बैद्याच्या हुकाळी करून अन् आपली माय बंडून छगनने त्या खाणावळीला रामराम ठोकला. दुपारपर्यंत तो एका डोंगराळ भागात पोचला. कडक उन्हामुळे

सगळं अंग चिक्चिक् होतं. इतक्यात एका वळणावरील झाडीतून कोणाच्याशा कण्हण्याचा आवाज छगनच्या कानी आला. जवळ जाऊन पाहिलं तो एक प्रौढ माणूस जखमी अवस्थेत पडलेला दिसला.

छगनला पाहून त्या जखमी माणसाने विचारलं—“माशा घसा सुकून चाललाय! थोडं पाणी मिळेल का तुमच्याजवळ?” जवळपास कुडे पाणी असेल अशी लक्षणं दिसत नव्हती. ‘काय बरं करावं?’ छगन विचार करू लागला. अचानक त्याला आपल्या गायीची वाढवण झाली. पानांचा प्रोण करून त्याने त्यात गायीच्या पाण्याची चार काडली, अन् ते पाणी त्याने जखमी माणसाला पावले.

त्या विचाऱ्या माणसाला थोडी हुशारी आली. त्याने मग स्वतःची हुकिकत छगनला सांगितली. तो चांगला घनवान माणूस होता. गावाला जात असताना वाटेत त्याला काही चोरांनी मारझोड करून लुटले अन् जखमी अवस्थेत झाडोट फेकून वेळून दे चंपत आले.

"तुम्ही योग्य वेळी पाणी पाजून माझा जीव वाचवलात!" तो श्रीमन्त माणूस कृतज्ञतेने म्हणाला.

"महाराज, तुम्ही वाचलात याचं श्रेय मला मुळीच नाही हं! हे नवें केवळ या गायीच्या कुपेने घडलं. इथे बासपास तर कुठेच पाणी नाहीये." छगन म्हणाला.

छगनचं बोलणं ऐकून ती जखमी माणूस आश्चर्यातच पडला. त्याने विचारलं- "दुष्पाऐवजी पाणी देणारी गाय! आश्चर्य!" मग त्या गायीकडे निखून पहात तो म्हणाला- "बोहो! तर माझी माषपात्री ही गाय आहे तर! काही असो, पण तुम्ही जरूर माझ्या घरी वायला पाहिजे हं. माझे प्राण वाचवणाऱ्या या गायीची पूजा करायचीय मला."

मग त्या माषपात्रीबरोबरच छगन त्याच्या घरी गेला. त्याने छगनचा चांगलाच अतिथि-सत्कार केला. गाय आपल्याच घरी ठेवून तिची रोज पूजा करावी असे ठरवून त्याने छगनला तिच्या बदल्यात सोन्याच्या नाण्यांची एक पैली बहल केली. त्या पैशातून छगनने एक सुरेखसा सफेद घोडा आणि काही राजसी कपडे खरेदी केले. सुन्दरसा पोशाख घालून अन् घोड्यावर बसून छगनने आता भेट राजधानीचा रस्ता धरला.

नगरात पोचण्यापूर्वी छगनला एका डोंगरावर एक सुंदरसं देऊळ दिसलं. देवदर्शनासाठी तो डोंगरावर वचून गेला. त्याचवेळी तिथली राजकन्या देवदर्शन करत आपल्या सख्यांसह डोंगर उतरत होती. पांढऱ्या घोड्यावर बसून ऐटीत जाणाऱ्या, सुंदर पोशाखातल्या छगनला राजकुमारीने पाहिलं. ती विचारात पडली

की- "हा तरुण नक्कीच कुठला तरी राज-पुत्र असला पाहिजे."

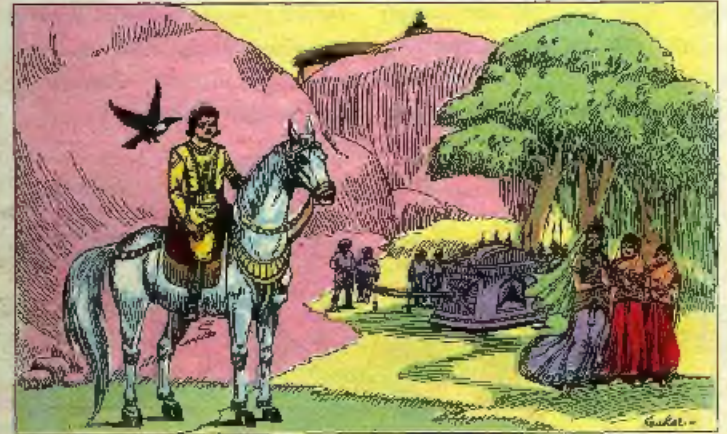
आपणाकडे रोखून पहाणाऱ्या राज-कन्येला पाहून छगनने विचारलं- "माझ्याकडे दृष्टकं रोखून पहाणारी तू आहेस तरी कोण?"

त्याचा हा प्रश्न ऐकून राजकुमारीला भारीच आश्चर्य वाटलं! तिच्या मागेमागे येणाऱ्या तिच्या सख्याही गप्पच राहिल्या. तेव्हा वाकासाकडे पहात टाळपाचाजकून छगनने आपणाबरोबर उडत येणाऱ्या कावळ्याला खाली बोलावून घेतलं अन् विचारलं- "अरे सेवका, ही अद्भुत सुन्दरी कोण आहे? ती माझ्या प्रपत्ताचं उत्तर का नाही देत आहे?"

"इतकं सुन्दर रूप, अन् इतक्या साऱ्या सख्या पाहूनही आपल्या लक्षात नाही आलं? ही इथली राजकन्या असेल, तर नवल कसलं?" कावळ्याने माहिती दिली.

कावळ्याचा वन्दाज बरोबरच निघाला. कावळ्याला बोलताना पाहून ती त्रैलोक्य-सुन्दरी म्हणाली- "वा वा! काय कमाल आहे! आत्तापर्यंत असली संमत कोणीच पाहवली नाही, आजच प्रथम पाहते आहे मी हा प्रकार!" इतकं बोलून आपल्या सख्यांसह राजकुमारी भराभरा डोंगर उतरून निघून गेली.

हे सर्व काय घडत आहे हे छगनला कळेलना! तो मुकाट्याने वेगळात गेला अन् देवाला नमस्कार करून बाहेर आला.

ती डोंगर उतरून खाली आला, तेव्हा राजाची माणसं त्याचीच वाट पहात उभी असलेली आढळली त्याला! मोठ्या आदराने ते सर्वजण छयनला राजभवनात घेऊन गेले.

त्रिलोकचंद्राचा पिता आपल्या कन्येचे खवकरण हात पिवळे करून देऊन राज्यकारभार आपल्या जावयाच्या हाती सोपवण्याच्या विचारात होता. पण राजकुमारीने हट्ट धरला होता की-“मी उगीच कोणा असल्या-तसल्याशी जुळीच लग्न करणार नाही. मला जो कोणी एकादा चमत्कार करून दाखवील, त्याच्याशीच करीत मी लग्न!” अशातच दोन वर्षे तिघून गेली, पण राजकुमारी अजून कुमारीच राहिली होती.

कित्येक राजकुमार आले. आपणाकडून काही विशिष्ट गोष्ट दाखवण्याचा त्यांनी खूप प्रयत्न केला, पण कोणीच राजकुमारीच मन जिंकू शकला नाही. ‘राजकुमारीचा विवाह’ राजासमोर एक मोठा पेच बनून

राहिला होता. अशातच आकाशातून उडणाऱ्या फावट्याला खाली बोलावून घेऊन त्याच्याशी संवाद करायचा चमत्कार छयनने करून दाखवून राजकुमारीवर चांगलाच प्रभाव पाडला.

एका पंधरवड्याच्या आतच छयन व राजकन्येचा विवाह मोठ्या पाटामाटात पार पडला, अन् छयन त्या देशाचा राजाही बनला.

कावळ्याबरोबर निरीप पाठवून छयनने मामी ब्रह्मदेवी हिला बोलावून घेतलं. ती आल्यावर छयनला म्हणाली-“जरे वाळा, मी मोठी निर्दयी अम् पापीण आहे रे! आपल्या जिह्वालील्यासाठी मी तुला संगीत पेलत उचळून आणायची आता केली. तुला खूप वास दिला मी! माफ करशील मला छयन?”

मावर हसून छयन म्हणाला-“माझ्याशी फार मोठ्या-मोठ्या गोष्टी करू नका मामी! त्या काळातल्या कष्टांमुळे तर आज मला इतकं सुख मिळालं.”

लाकडाची सूनबाई

हस्तिनापुरात शिवदत्त नावाचा एक ब्राह्मण रहस्ये होते. त्याची बायको अविशय मांडखोर बाई होती. तिला कंटाळून एके दिवशी ब्राह्मण घरातून पळून गेला आणि बैरागी बनला.

शिवदत्तला तीन मुलगे होते. धोरल्याचे लग्न झाले वन् मुनेने घरात पाय ठेवताच सासूची तणतण सुरू झाली. म्हणून एक दिवस ते दोघेही घर सोडून दुसरीकडे रहायला गेले.

आता दुसऱ्या मुलाचा विवाह झाला अन् दुरुरी वून घरी आली. तिलाही या मांडखोर सासूने नास धावला कमी केले नाही. दिवसेंदिवस सासूचा वास सहन करणे तिलाही अवघड झाले, अन् एक दिवस स्वतःला गळफास लावून घेऊन तिने आत्महत्या केली. या घडक्याने शिवदत्तचा दुसरा मुलगाही हाय लाऊन मरून गेला.

शिवदत्तच्या सर्वात पाकट्या मुलाचे नाव होतं-बसुवत्त. घरातला हा सर्व प्रकार पाहून गप्प रहाणे त्याला शक्य झाले नाही. आपल्या मांडखुदळ बाईला धांगला बडा शिकवायचा असे त्याने ठरवले.

एके दिवशी सोनारच्या गावी जाऊन बसुवत्तने माणसाच्या आकाराची एका तळणीची लाकडी मूर्ती घडवून घेतली. आपल्या धोरलारचेच एक घर त्याने पाड्याने घेऊन ठेवले. मध्यरात्री ती मूर्ती गादीतून आयून त्याने कोणाला नकळत त्या घरात ठेवली वन् एका विश्वासा मोलकरणीला पहाण्याला बसवले. इतके सारे करून तो सकाळी घरी आईकडे आला, आणि विचारला-“आई, मी सेजारागाची जाऊन लग्न करून घेतलंय. माझी बायको या घरात राहिली तर तुमच्यात उगीच मांडणं होतील, म्हणून मी तिला सेजाराच्या घरात

रहायला ठेवजं आहे नू तिकडे जाऊ नवस. लक्षात ठेव हू आई!"

वसुदत्ता आईचा आता नाइलाजच झाला. मुलाचे दोलणे ऐकून खूप राग आला तिला. पण त्याच्याशी भांडण केलं, तर हाही मुलगा हातचा जाईल अन् मग आपण अगदी एकटं पडू-या विचाराने ती गप्प बसली. आपल्या पहिल्या दोनही मुलांवरचा राग, खरं तर विला या मुनेवर काढून घ्यायचा होता.

शंवटी काहीतरी ठरवून तिने स्वतः आपल्या डोक्याला अक्षत करून घेतली आणि रक्त रंजित लागल्यावर स्वतःच जोर-जोरात आरडाधोरडा करू लागली. आसपासचे लोक तिथे गोळा झाले. सर्वजण त्याच्या आईला विचारू लागले-"अहो काय झालं? जखम कशी झाली तुम्हाला?"

यावर वसुदत्तची आई जाणखीनच जास्त रडू लागली. ती म्हणाली-"ही लगळी माझा नव्या मुनेची करणी बर! मी मुकाटवाने आपल्या घरात सांठवून

निवडत होते, तर ती इथे आली अन् मुसळाने मांस डोकं फोडून पटकन् आपल्या घरात निघून गेली हो ss!"

हे ऐकत आसपासच्या त्या बायाबापदेचा खूप चिडक्या, अन् त्या एकदम वसुदत्तच्या नज्या घरात घुसल्या, पण काय? तिथे तर केवळ लाकडाची मुर्तीच होती!

"हं, हीच माती बायको बर! हिनेच माझा आईला मुसळाने मारलं अन् पटकन् इथे निघून आली. बरही लावून घेतलं बरं का आतून तिने!" वसुदत्त व्यंगात्मक आवाजात बोलला.

आता मात्र वसुदत्तच्या आईचे बिय फुटले! आपल्या करणीचा आता तिला पडचात्ताप होऊ लागला. आसपासच्या बाबकांनीही तिला आंगठेच फेलावर घेतलं.

यानंतर काही दिवसांनी वसुदत्तने छान केलं अन् बायकोला आपल्या घरीच आई-जवळ आणून ठेवले. आपला सर्व दुर्ब्यवहार बाजूला ठेवून वसुदत्तची आई आता आपल्या मुनेशी प्रेमाने वागू लागली.

पाणहत्तींचो घाव

गदीच्या पाण्याच्या तळावरून पाणहत्ती खूप वेगाने पळू शकतो. हा प्राणी दहा मिनिटे पल्ल पाण्याच्या पृष्ठाखावी राहूही शकतो.

उडणारा विशालकाय पक्षी

जहू शकणाऱ्या सर्व प्राण्यांत हेरोझोर क्रेटॅशस फोर्टिस नॉर्वेरोपी नांवाचा एक प्रकारचा लायनोडोर आकाराचे खूपच मोठे पक्षी. जवळजवळ ६ कोटी ५० लाख वर्षांपूर्वी अस्तित्वात असणाऱ्या या प्राण्याचे अवशेष १९७० मध्ये अमेरिकेतील टेक्सासमध्ये सापडले. या प्राण्याच्या एका पंखाचे वजन ८६ किगो आणि त्याची लांबी ५० फूट आहे.

विषारी सस्तन प्राणी

बॉल्डेवियात रहाणाऱ्या प्राण्यांत इक्विड फ्लॉपस हा एकच हस्तन प्राणी असा आहे की त्याच्या प्राण्याची मीन भरवेल अतः!

